

Masovni turizam u Hrvatskoj za vrijeme pandemije Covid-19

Kralj, Karmen

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:110:442758>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository -
Polytechnic of Međimurje Undergraduate and
Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

KARMEN KRALJ

**MASOVNI TURIZAM U HRVATSKOJ ZA VRIJEME
PANDEMIJE COVID-19**

DIPLOMSKI RAD

ČAKOVEC, 2022.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

KARMEN KRALJ

**MASOVNI TURIZAM U HRVATSKOJ ZA VRIJEME
PANDEMIJE COVID-19**

**MASS TOURISM IN CROATIA DURING COVID-19
PANDEMIC**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR/ICA:
Irena Popović, prof. pred.

ČAKOVEC, 2022.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
POVJERENSTVO ZA DIPLOMSKI ISPIT

Čakovec, 1. veljače 2022.

država: **Republika Hrvatska**
Predmet: **Sociologija sporta**
Grana: **5.05.03 posebne sociologije**

DIPLOMSKI ZADATAK br. 2021-MTSD-I-57

Pristupnik: **Karmen Kralj (0313018288)**
Studij: **Izvanredni specijalistički diplomski studij Menadžment turizma i sporta**

Zadatak: **Masovni turizam u Hrvatskoj za vrijeme pandemije Covid-19**

Opis zadatka:

Hrvatski turizam jedna je od najvažnijih gospodarskih grana Republike Hrvatske. Na području Republike Hrvatske primarno se razvija masovni turizam. Masovni turizam je kao takav oblik turizma u kojem je zastupljen veliki broj turista koji putuju organizirano, no 2020. godine dogodila se neočekivana pandemija zvana Covid-19 zbog koje je stao cijeli svijet. Kako bi se usporilo širenje korona virusa, zaštitilo zdravlje i dobrobit na snazi su bila tijekom 2020. godine i još uvijek su određena ograničenja putovanja.

Turizam je nedvojbeno širom svijeta jedna od pandemijom najteže pogođenih gospodarskih aktivnosti što, s obzirom na njegov značaj u svjetskoj ekonomiji, niti jednu zemlju ne ostavlja imunom. To se odnosi posebno na Hrvatsku, koja je izrazito ovisna o međunarodnim turističkim kretanjima i koja svoju turističku ponudu temelji na sezonalnosti.

Zadatak uručen pristupniku: 1. veljače 2022.
Rok za predaju rada: 20. rujna 2022.

Mentor:

Predsjednik povjerenstva za
diplomski ispit:

Irena Popović, prof. pred.

ZAHVALA

**„Osjećati zahvalnost, a ne izraziti ju, je isto kao i zamotati poklon, a ne pokloniti ga!”
– William Arthur Ward**

Stoga se ovim putem zahvaljujem sljedećima:

Zahvaljujem se mentorici Ireni Popović, prof., pred., prvenstveno na tome što je pristala biti moja mentorica. Zahvaljujem se na cjelokupnoj pomoći i razumijevanju tijekom pisanja diplomskoga rada.

Zahvaljujem se svojim roditeljima na podršci svih ovih godina i bez kojih moje školovanje ne bi bilo moguće. Zahvaljujem se, također, sestri i dečku na podršci.

Hvala i ostaloj obitelji i prijateljima.

Svi koji ste navedeni u zahvali, znajte da bez svih vas i vaše podrške moje školovanje ne bi bilo moguće!

Karmen

SAŽETAK

Hrvatski turizam jedna je od najvažnijih gospodarskih grana Republike Hrvatske. Na području Republike Hrvatske primarno se razvija masovni turizam. Masovni turizam je kao takav oblik turizma u kojem je zastupljen veliki broj turista koji putuju organizirano, no 2020. godine dogodila se neočekivana pandemija zvana Covid-19 zbog koje je stao cijeli svijet. Kako bi se usporilo širenje korona virusa, zaštitilo zdravlje i dobrobit, na snazi su bila tijekom 2020. godine i još uvijek su određena ograničenja putovanja.

Turizam je nedvojbeno jedna od pandemijom najteže pogođenih gospodarskih aktivnosti širom svijeta što, s obzirom na njegov značaj u svjetskoj ekonomiji, niti jednu zemlju ne ostavlja imunom. To se odnosi posebno na Hrvatsku, koja je izrazito ovisna o međunarodnim turističkim kretanjima i koja svoju turističku ponudu temelji na sezonalnosti.

Tema ovog diplomskog rada nikad nije bila istražena te je upravo zbog toga odabrana i napravljeno je anketno istraživanje kako bi se moglo realno prikazati današnje mišljenje ispitanika o trenutnoj situaciji. Anketno istraživanje ispunilo je 245 ispitanika te je uz pomoć glavne i 3 pomoćne hipoteze napravljen zaključak cjelokupnog diplomskog rada.

Ključne riječi: masovni turizam, Covid-19, pandemija, hrvatski turizam, turistička destinacija

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	5
1. UVOD	8
2. RAZVOJ TURIZMA U REBUBLICI HRVATSKOJ.....	10
3. POJAM MASOVNI TURIZAM.....	13
3.1. Karakteristike masovnog turizma današnjice.....	13
3.2. Masovni turizam u Hrvatskoj.....	14
3.3. Problemi masovnog turizma.....	15
3.3.1. Prekomjerna turistička izgradnja	16
3.3.2. Sezonalnost.....	16
3.3.3. Nedostatak radne snage	17
3.3.4. Rast cijena.....	17
3.3.5. Uništavanje kulturnih dobara.....	18
3.3.6. Uništavanje okoliša.....	18
4. POJAM PANDEMIJE COVID-19	19
4.1. Covid- 19 pandemija u Hrvatskoj	19
5. MASOVNI TURIZAM HRVATSKE	22
5.1. 2019. godina.....	22
5.2. 2020. godina.....	23
5.3. 2021. godina.....	25
6. PRETPOSTAVKE O TURIZMU NAKON PANDEMIJE	27
7. ISTRAŽIVANJE.....	29
7.1. Metodologija istraživanja.....	29
7.2. Hipoteze istraživanja	30

7.3. Rezultati istraživanja	30
8. TESTIRANJE HIPOTEZA.....	43
9. ZAKLJUČAK.....	48
10. POPIS LITERATURE	50
PRILOZI.....	53

1. UVOD

Hrvatska je zemlja koja za većinu svojih prihoda može zahvaliti turizmu. Upravo radi toga što je bogata prirodnim ljepotama, spomenicima pod zaštitom UNESCO-a, parkovima prirode, nacionalnim parkovima i otočnom kulturom, turizam je glavni aspekt gospodarstva države. Ponuda koju Hrvatska nudi svojim turistima je raznolika, a neke od vrsta turizma koje nudi su: nautički, pustolovni, seoski, ronilački, izletnički, vjerski i sl.

Zbog svoje raznolike ponude, Hrvatska je atraktivna turistima koji dolaze iz svih krajeva svijeta. Iz godine u godinu prognoziraju se sve veće brojke i sve veći prihodi, što se u konačnici i ostvaruje. Tako su bila i dobra predviđanja 2019. godine za 2020. godinu, očekivala se najbolja sezona, sve dok se nije pojavila pandemija Covid-19 koja se raširila svijetom početkom 2020. godine. Upravo je turizam jedan od sektora koji je najviše pogođen pandemijom. Nisu stala samo putovanja, stao je i cijeli svijet. Tada su sva putovanja bila dovedena u pitanje i nastala je apsolutna neizvjesnost o budućnosti. Diljem svijeta postavljala su se razna pitanja: Što se događa? Koliko će pandemija trajati i je li virus baš toliko opasan kao što govore mediji?

Covid-19 pandemija svjetskih razmjera značajno je promijenila svakodnevnicu ljudi te njihov cjelokupan odnos prema putovanjima. Kako bi se čim prije usporilo širenje Covid-19 virusa i zaštitilo zdravlje ljudi cijeloga svijeta, bila su u potpunosti zabranjena putovanja izvan granica države, a jedno vrijeme i unutar RH.

Cilj ovog diplomskog rada je prikazati stvarno stanje masovnog turizma koji se iz godine u godinu ostvaruje u sve većem broju u Republici Hrvatskoj za vrijeme pandemije Covid-19. Uspoređivat će se stvarna stanja dolazaka i noćenja 2019., 2020. i 2021. godine. 2019. godina je godina u kojoj još nije postojala pandemija Covid-19 te je upravo iz tog razloga izabrana u poglavlju 5.1., kako bi se brojke masovnog turizma mogle realno usporediti u godini bez i u dvije godine s pandemijom.

Rad je podijeljen na 10 tematskih cjelina. Nakon uvoda slijedi druga cjelina u kojoj će se govoriti općenito o razvoju turizma u Republici Hrvatskoj. To je vrlo važno jer je u Hrvatskoj turizam najvažnija gospodarska grana.

Treća cjelina je o masovnom turizmu. Ta cjelina služi kao uvod u osnovne pojmove masovnog turizma koji svake godine prevladava u RH. Treća cjelina ima tri podcjeline. Prva opisuje karakteristike masovnog turizma. U njoj će se objasniti koje se karakteristike vežu uz masovni turizam današnjice. U drugoj podcjelini bit će prikazano stvarno stanje turizma u RH koje je pretežito masovnog tipa, a u trećoj cjelini bit će navedeni problemi s kojima se država bori zbog masovnog turizma.

Četvrta cjelina bit će posvećena pandemiji Covid-19. Prvo će biti objašnjeni osnovni pojmovi o Covidu-19. Zatim će u podcjelini biti objašnjeno stvarno stanje tijekom pandemije, kako je pandemija stigla u Hrvatsku te kakve su bile restrikcije koje su utjecale na sami turizam.

Peta cjelina ima 3 podcjeline. S obzirom na to da je masovni turizam već obrađen u prijašnjim cjelinama, u ovoj cjelini bit će prikazano stvarno stanje i stvarne brojke turizma u 2019., 2020. i 2021. godini.

Šesta cjelina odnosi se na pretpostavke o turizmu nakon pandemije te su opisana neka predviđanja stručnjaka o razvoju virusa u budućnosti i što je Hrvatska učinila po tom pitanju. Nakon pretpostavki slijedi sedma cjelina i istraživanje. Sedma cjelina sadrži tri podcjeline: metodologiju istraživanja, hipoteze istraživanja te rezultate istraživanja.

U osmoj cjelini će biti prikazana testiranja navedenih hipoteza, a nakon testiranja slijedi deveta cjelina i zaključak. Poslije zaključka slijedi deseta cjelina, koja je ujedno i zadnja, a ona sadrži popis literature koja se koristila za izradu diplomskoga rada.

2. RAZVOJ TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Razvoj turizma u Republici Hrvatskoj veže se uz Opatiju i otok Hvar. Na Hvaru se veže uz Higijeničko društvo, a u Opatiji uz izgradnju Ville Angioline. Danas se ista smatra prvim hrvatskim hotelom i u njoj se nalazi sjedište Hrvatskog muzeja turizma. 1889. godine Opatija je bila proglašena lječilištem pa stoga ubrzo postaje glavno zimovalište turista iz drugih zemalja Europe. Kako je 1850. godine kod ljudi došlo do razvoja znatiželje o turizmu kao pojavi, javljaju se i prvi hotelski objekti (Pirjevac i Kesar 2002). Stoga je u Crikvenici otvoren hotel Therapia, u Dubrovniku hotel Imperial, a Opatija je dobila još jedan hotel pod imenom Kvarner. I kontinentalni turizam za to vrijeme raste pa je tako 1861. u Plitvicama otvorena „Carska kuća“, a u Krapinskim Toplicama je otvoren hotel sa 128 soba (Vukonić, 2005.).

Nakon završetka 1. svjetskog rata u Hrvatskoj je turizam sve više pomicao granice pa je tako Hrvatska ostvarila čak više od 80% inozemnoga prometa iz emitivnih zemalja kao što su: Engleska, Italija, Mađarska, Čehoslovačka, Austrija, pa čak i Italija. S velikim brojkama posjetitelja bilo je potrebno donijeti određene zakone i propise koji su se odnosili na cjelokupan turistički sektor. 20. stoljeće se također naziva i stoljećem turizma. Sve je krenulo borbom za radnička prava uslijed koje je donijeta odluka o kraćem radnom danu, većim naknadama i sigurnosti radnika, a posebno plaćenim godišnjim odmorom kako bi putovanja bila dostupna svima (cimerfraj.hr/aktualno/povijest-turizma-hrvatska, 5.8.2022.).

Uz sve borbe za radnička prava, pred kraj 20. stoljeća u Republici Hrvatskoj došlo je do ratnih zbivanja. Slijedom toga u ratnom periodu u RH (1991. – 1995.) stvara se ogroman turistički pad noćenja, kao i smanjenje turističke potrošnje. Nakon cjelokupnoga šoka koji je odjeknuo Europom od 1991. pa sve do 1993. dolaznost i potrošnja se povećavaju tijekom rata. Tako je broj turista godišnje rastao čak do 5% u razdoblju od 1991. do 1995., a turistička potrošnja je rasla za čak 33% godišnje. Razdoblje nakon rata bilježi povećanje broja turista i potrošnju od oko 12% godišnje (Currie i sur., 2004).

Sama povijest se statistički prati pa su tako vidljive oscilacije u dolascima i odlascima, rezervacijama hotela, motela i svih drugih smještaja, broju noćenja i sl.

U tablici 1 prikazano je stvarno stanje hrvatskog turizma od 1980. pa sve do 2018. godine.

1980. godine ostvareno je sveukupno 7,9 milijuna dolazaka i 53,6 milijuna noćenja. Pet godina kasnije, odnosno 1985. godine, ostvareno je 10 milijuna dolazaka i 67,6 milijuna turističkih noćenja. 1990. godine ostvareno je 8,4 milijuna dolazaka, a 49,6 milijuna noćenja.

Postoje značajna odstupanja u 1995. godini. Značajni pad prouzročen je Domovinskim ratom pa je tako ostvareno samo 2,4 milijuna dolazaka i 12,8 milijuna noćenja. Brojke jesu visoke s obzirom na činjenicu da je tada još uvijek trajao rat, ali su svejedno niske kada se usporede s ostalim godinama.

Od tada nadalje slijede samo bolji pokazatelji. Dakle, 2000. godine ostvareno je 7,1 milijuna dolazaka i 56,4 milijuna noćenja. U 2015. godini ostvareno je 14,3 milijuna dolazaka, a 56,4 milijuna noćenja. Nakon 2015. godine u tablicu su uvrštene i 2016., 2017. i 2018. To su još uvijek bitne godine jer se vide napredci prije Covida-19.

Tako je 2016. godine ostvareno 16,3 milijuna dolazaka i 91,4 milijuna noćenja. Turistički dolasci bilježe rast od prethodne godine za 9,9%, a turistička noćenja rast za 14,3% od 2015. godine.

Tijekom 2017. godine zabilježeno je sveukupno 18,4 milijuna dolazaka te je ostvareno 103,7 milijuna noćenja.

I zadnja godina u tablici je 2018. pa je tako 2018. godine ostvareno 19,7 milijuna dolazaka i 106,1 milijun noćenja.

Tablica 1. Dolaznost turista u RH tijekom povijesti

TURISTIČKI DOLASCI			
GODINA	DOMAĆI	STRANI	SVEUKUPNNO
1980.	3,9 milijuna	4,0 milijuna	7,9 milijuna
1985.	4,5 milijuna	5,5 milijuna	10 milijuna
1990.	3,4 milijuna	5,0 milijuna	8,4 milijuna
1995.	1,1 milijuna	1,3 milijuna	2,4 milijuna
2000.	1,3 milijuna	5,8 milijuna	7,1 milijuna
2015.	1,7 milijuna	12,6 milijuna	14,3 milijuna

2016.	1,8 milijuna	14,5 milijuna	16,3 milijuna
2017.	1,9 milijuna	16,5 milijuna	18,4 milijuna
2018.	2,2 milijuna	17,5 milijuna	19,7 milijuna
TURISTIČKA NOĆENJA			
GODINA	DOMAĆI	STRANI	SVEUKUPNO
1980.	23,5 milijuna	30,1 milijuna	53,6 milijuna
1985.	26,6 milijuna	41,0 milijuna	67,6 milijuna
1990.	18,5 milijuna	31,1 milijuna	49,6 milijuna
1995.	4,3 milijuna	8,5 milijuna	12,8 milijuna
2000.	5,5 milijuna	50,9 milijuna	56,4 milijuna
2015.	5,7 milijuna	65,9 milijuna	71,6 milijuna
2016.	10,6 milijuna	80,6 milijuna	91,4 milijuna
2017.	12,2 milijuna	91,5 milijuna	103,7 milijuna
2018.	12,9 milijuna	93,2 milijuna	106,1 milijuna

Izvor: Izrada studentice prema: HTZ, dostupno: <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/informacije-o-tijeku-sezone>

Osim pada koji se dogodio zbog Domovinskog rata 1995., dogodio se i drugi pad u 2020., a prouzročen je pandemijom zvanom Covid-19. Za 2019., 2020. i 2021. godinu napravljena je tablica niže u tekstu.

3. POJAM MASOVNI TURIZAM

Nakon Drugog svjetskog rata najrašireniju vrstu turizma je obilježio upravo masovni turizam (Usorac, 2010). Također, napretkom tehnologije omogućio se i transport velike količine ljudi na sve poznatije turističke destinacije te je time veća količina ljudi mogla uživati u putovanjima iz svoga mjesta stanovanja do mjesta njihovog turističkog interesa (https://croatialink.com/wiki/turizam:_definicija,_nastanak,_razvoj_i_podjela , 7.8.2022.).

Zlatar (2010) definira masovni turizam kao oblik turizma u kojem je zastupljen velik broj turista koji putuju organizirano, najčešće u aranžmanima turističke agencije ili turoperatora. On je najčešća vrsta turizma u cijelome svijetu.

Masovni turizam je omiljena tema, kako kod turista, tako i kod pružatelja usluga u vodećim turističkim destinacijama. Pretjerani porast broja turista uzrokuje ogromne količine problema. Destinacije se pokušavaju boriti protiv toga jer pretjerani broj turista na jednome mjestu narušava sve prirodne ljepote određene turističke destinacije, a osim narušavanja prirodnih ljepota, dolazi i do zagađenja okoliša te kulturna baština nije dovoljno zaštićena unutar turističkih destinacija u kojima se provodi masovni turizam (<https://travel-advisor.eu/masovni-turizam-je-destinacijama-veliki-problem/> , 7.8.2022.).

S vremenom, kako se internet razvijao, tako je i sama komunikacija između ljubitelja putovanja postala jednostavnija i brža. Tako su turisti mogli brže i jednostavnije istraživati, pronalaziti i rezervirati svoja putovanja u određenu turističku destinaciju. No nije internet jedini "krivac" u toj priči. Također je došlo do razvoja transporta. Razvojem transporta turisti su mogli i još uvijek mogu lakše i brže stići do željene destinacije, dok je to ranijih godina bilo teže ostvariti zbog nedovoljno izgrađene prometne infrastrukture (Gržinić, 2018).

3.1. Karakteristike masovnog turizma današnjice

Temeljna karakteristika suvremenog svjetskog turizma je masovnost sudionika u turističkom prometu. Radi se o iznimno velikoj koncentraciji turista na relativno malim prostorima i to u određenim vremenskim razdobljima tijekom čitave godine (najčešće u vrijeme godišnjih odmora) (Vukonić, 2011).

Masovni turizam također nije naklonjen vođenju računa o prirodi, što dovodi do velikih posljedica koje su pogubne za razna prirodna područja. Masovni turizam je glavni krivac ekološkog urušavanja prirode pa se tako neka netaknuta mjesta danas više ne mogu obnoviti. Postoji još jedan razlog koji ima negativan utjecaj na zaštićena područja, a to su neodržive turističke aktivnosti. Za prihvatanje velike količine turista u jako kratkom vremenskom periodu potreba je i ogromna infrastruktura. Upravo je to razlog što su se i što se još uvijek izgrađuju ogromni kamp-hoteli u RH (Orlić, 2007).

Ako se turizmom dobro upravlja, može se zaštititi priroda i istodobno pridonositi održivom razvoju, što u konačnici dovodi do bolje kvalitete života lokalne zajednice. Kako bi se smanjila masovnost turista, potrebno je osmisliti strategiju i poticati turiste da posjećuju turističke destinacije izvan sezone ili u vrijeme kada u destinaciji boravi manji broj turista, no ako je i to nemoguće, potrebno je ograničiti broj turista (https://www.wwfadria.org/hr/sto_radimo/turizam/, 7.8.2022.).

3.2. Masovni turizam u Hrvatskoj

Sama pojava masovnog turizma događa se kada turistički promet u određenoj turističkoj destinaciji postane toliko masovan da počinje imati negativne posljedice na lokalne mještane. Najveća posljedica masovnog turizma je gužva. Velike količine turista stvaraju gužve i čepove, kako na javnim površinama, tako i u prijevozu (<https://hrturizam.hr/karta-masovnog-turizma-hrvatska-i-dubrovnik-u-top-10-destinacija-broja-turista-po-glavi-stanovnistva>, 12.8.2022.).

Nadalje, zbog velike potražnje korištenja prostora povijesnih jezgri gradova postoji potreba da se kontinuirano mora prilagođavati potrebama, odnosno zahtjevima turista i takozvanih jednodnevnih posjetitelja. Posljedica toga je odumiranje autohtonog povijesnog prostora. Neki od primjera u Republici Hrvatskoj koji se bore s time su: Dubrovnik, Hvar, Poreč, Umag i Split. Ostala mjesta koja se također bore s masovnim turizmom su: Plitvička jezera, Vir, Vodice i ostala mjesta duž Makarske rivijere (<https://balkans.aljazeera.net teme/2017/8/12/unistava-li-masovni-turizam-hrvatske-ljepote>, 12.8.2022.).

Što se tiče Dubrovnika, turistička sezona u Dubrovniku ne traje samo 3 mjeseca. Turisti pristižu već polovicom ožujka, a odlaze krajem studenog. Za to vrijeme gužve na zidinama su ogromne, što je i jedan od glavnih razloga zbog kojeg se veliki broj domaćih stanovnika smanjio s 5.000 na 1.500, koliko ih je bilo 2018. godine. Od njih 1.500 sveukupno je čak 856 umirovljenika (<https://net.hr/danas/hrvatska/unutar-zidina-ostalo-je-zivjeti-vrlo-malo-dubrovkana-prije-su-vrata-svake-kuce-bila-otvorena-djeca-se-igrala-na-ulici-a-sad-nide-nikoga-651cac2e-b1c3-11eb-a4d9-0242ac13002f>, 12.8.2022.).

Slika 1. Prikaz masovnog turizma na primjeru Dubrovnika

Izvor: https://www.google.com/search?q=masovni+turizam+u+hrvatskoj&rlz=1C1CHZL_enHR781HR781&sxsrf-

3.3. Problemi masovnog turizma

Kao što i u životu mnoge naše odluke imaju i pozitivne, a i negativne strane, tako i turizam donosi mnogo korisnih faktora uz koje se vežu i negativne osobine. Niže su navedeni svi problemi koje donosi masovni turizam.

3.3.1. Prekomjerna turistička izgradnja

Može se zaključiti kako se masovni turizam u Republici Hrvatskoj uglavnom javlja u primorskim destinacijama za vrijeme ljetne turističke sezone. Gradovi hrvatske obale nude autohtonu ponudu, a vrlo često ih može okarakterizirati i prekomjerna turistička izgradnja. Za najbolji primjer prekomjerne izgradnje može se navesti grad Vir. Sve do 2013. godine mještani Vira bavili su se turističkim poslovima, kako bi se reklo, "na crno" jer objekti bez građevinske dozvole nisu mogli dobiti kategorizacije za bavljenjem turističkom djelatnošću. Vir je i značajno jeftiniji od ostalih turističkih središta i kada je došlo do promjena, broj iznajmljivača te se godine popeo s 300 na 1100. Umjesto dvije i pol tisuće kreveta do 2013., kasnije se bilježilo i više od deset tisuća ležajeva (<https://www.jutarnji.hr/vijesti/kako-je-carstvo-bespravne-gradnje-postalo-turisticki-sampion-svi-pricaju-o-splitu-ali-pravi-hit-ljeta-je-vir-290404>, 14.8.2022.).

3.3.2. Sezonalnost

Samu definiciju sezonalnosti nije moguće u potpunosti točno objasniti, ali postoji jedna koja glasi: „Sezonalnost u turizmu prikazuje povremena odstupanja u turističkim aktivnostima koja se manifestiraju brojem posjetitelja, ukupnom potrošnjom u turističkoj destinaciji, velikim količinama prometa koje se stvaraju te visokim stupnjem posjećenosti turističkih destinacija i atrakcija.“ (Butler R.W., Mao B., 1997)

U Hrvatskoj su najizraženije samo dvije sezone, a to su zimska i ljetna, pa se tako stvara i novi trend razdvajanja godišnjih odmora na 2 dijela – jedan dio se koristi preko ljetnih mjeseci, a drugi dio ostaje za zimski period (Galičić V., Laškarin M., 2016.).

Sezonalnost je najvažnije obilježje suvremene turističke potražnje i najviše se zapaža tamo gdje je najveća koncentracija turističke ponude u RH. Uzrokovana je atraktivnim i najposjećenijim geografskim i turističkim obilježjima. Jedno od najvažnijih obilježja je resurs - Jadransko more - čiji klimatski čimbenici stvaraju pogodnost za velikom posjećenosti, a drugo najvažnije obilježje je stvaranje trenda korištenja godišnjih odmora u odabranim europskim destinacijama u koju spada i Republika Hrvatska (Čavlek M., i sur., 2010).

3.3.3. Nedostatak radne snage

Zbog specifične turističke sezone, Hrvatska ima i problem pronalaženja radne snage. Mnoge turističke destinacije na Jadranu, zbog nedostatka radne snage, zapošljavaju radnike iz kopnene Hrvatske i prekooceanske strance. Što se tiče hrvatskih zaposlenika, najčešće se zapošljavaju radnici koji dolaze iz slavonskih županija i ostalih dijelova Hrvatske gdje je slabija ekonomska situacija. S obzirom na to da Slavoniju sve veći broj ljudi napušta, sve je teže naći stalan posao s kojim si mogu osigurati sigurnu budućnost. Za strani primjer može se uzeti država Filipini. Budući da imaju niži standard nego Hrvati, oni rado dolaze u Hrvatsku "trbuhom za kruhom". S obzirom na to da na Filipinima prosječna plaća iznosi 300 dolara, što iznosi otprilike 2000 kuna, ne čudi činjenica da Hrvatsku smatraju kao vrlo bogatu državu s puno potencijala (<https://lidermedia.hr/ukratko/kako-rijesiti-problem-nedostatka-radne-snage-u-turizmu-143332>, 4.9.2022.).

Postoje brojni nedostaci turističkog zapošljavanja. U turizmu se nudi sezonsko zapošljavanje, no sezonski radnici vrlo često nemaju potrebnu lojalnost, predanost, a također ne pokazuju zainteresiranost za stjecanjem novih profesionalnih vještina. Upravo zbog tih razloga bi Vlada trebala razviti određene strategije s kojima bi se smanjilo preveliko zapošljavanje nestručnog kadra u turizmu. Industrija turizma ima nevjerojatnu sposobnost prikazati lokalno stanovništvo kao skupinu ljudi sa zvanjem: vrtlara, konobara, spremačica, čistačica i sl. To je najčešći slučaj koji se događa u velikim *resortima*. Nažalost, niže pozicije su upravo dodijeljene lokalnom stanovništvu, dok su više funkcije dodijeljene menadžerima koji su stranci i koji dolaze iz stranih država. Još jedan od problema je taj što, s obzirom na to da turizam donosi veliki izvor prihoda, stanovnici Dalmacije nemaju potrebu daljnjeg školovanja nakon srednje škole. Kroz sezonu skupe dovoljan iznos novaca s kojim je moguće živjeti tijekom cijele godine nakon završetka sezone (<https://www.moj-posao.net/Savjet/82113/Nedostatak-educirane-i-kvalitetne-radne-snage-postaje-sve-veci-problem-na-trzistu/2/>, 4.9.2022.).

3.3.4. Rast cijena

Ugostiteljski objekti, trgovine, apartmani i hoteli radi dolaska turista na početku sezone povećavaju cijene robe i usluga na svome području. Kao najvažnija posljedica tog "fenomena" je to da si lokalni stanovnici više ne mogu priuštiti život u vlastitoj okolini. Također je i vrijednost

nekretnina prečesto precijenjena pa cijene kuća i stanova u određenim turističkim destinacijama rastu (<https://www.vecernji.hr/vijesti/cijene-na-jadraniu-mnoge-ce-iznenaditi-prosle-sezone-rasle-su-minimalno-no-ovog-ljeta-idu-i-do-50-posto-1584941>, 4.9.2022.).

3.3.5. Uništavanje kulturnih dobara

Za zaštićene povijesne hrvatske gradove na listi UNESCO-a kao što su Split, Hvar, Zadar Dubrovnik, Šibenik te za brzo-rastuće vikendaške turističke destinacije kao što su Vir, Vodice i Makarska, turistički razvoj ima velike posljedice na dugoročnu održivost gradova i raspoloživog prostora. Posljedica toga je betonizacija prirodnih i zelenih zona. Kod zaštićenih i povijesnih gradova upozorava se na socio-kulturne posljedice zbog turističkog rasta. Do toga dolazi jer stalni stanovnici povijesnih gradova prodaju svoje stambene prostore osobama koje u povijesnim prostorima borave samo povremeno, odnosno samo tijekom sezona. Zbog toga se broj stalnih rezidenata stalno smanjuje. Stalno korištenje povijesnih jezgri dovodi do stalnog prilagođavanja potrebama turista. S time odumiru autohtone ponude te se tako dodatno otežava život u njima, npr. cijene u trgovinama, radno vrijeme pošte, poluprazni vrtići i sl. (<https://balkans.aljazeera.net teme/2017/8/12/unistava-li-masovni-turizam-hrvatske-ljepote> , 4.9.2022.)

3.3.6. Uništavanje okoliša

Najveći problem koji stvara turizam je degradacija okoliša. Pritisak na okoliš je posljedica velike koncentracije turističke djelatnosti i posjećenosti u ograničenom prostoru i vremenu. Posjećuju se najatraktivnije lokacije i pojedine djelatnosti dodatno ugrožavaju okoliš, npr. prekomjerni dolasci na osjetljivija područja kao što su nacionalni parkovi, parkovi prirode, strogi rezervati u ostalim zaštićenim prirodnim područjima. Zatim, tu su i gužve i čepovi koji se stvaraju dolascima u poznate turističke destinacije (vožnja automobila, motora, mopeda i sl.) (Kružić, 2004).

4. POJAM PANDEMIJE COVID-19

Epidemija Covid-19 nastala je krajem 2019. i početkom 2020. godine u Kini, a tijekom veljače i ožujka se proširila i po cijelom svijetu. Slijedom toga su se od sredine ožujka 2020. godine u Republici Hrvatskoj provodile razne mjere za sprječavanje pandemije. Neke od mjera bile su socijalno distanciranje ljudi, zatvaranje granica, ograničavanje okupljanja, ograničavanje rada ugostiteljskih objekata i trgovina, obavezne karantene svih stanovnika određenih područja, restrikcija koja uključuje ostanak kod kuće, ograničavanje boravka u određenim institucijama zatvorenoga tipa i sl. To su bili dovoljni razlozi koji su utjecali na broj dolazaka i noćenja turista u Hrvatskoj (<https://www.koronavirus.hr/prije-godinu-dana-zabiljezen-prvi-slucaj-koronavirusa-u-hrvatskoj/897>, 15.8.2022.).

Iako je krajem travnja u svijetu bilo zaraženo više od 3 milijuna ljudi¹, krajem svibnja 2020. godine počele su se otvarati granice pa su tako polako stizali i prvi turisti. Time su se stvarali preduvjeti za turističku sezonu. Rastao je broj dolazaka i broj noćenja. Situacija se činila pod kontrolom, sve dok nije stigao kolovoz u kojem je sve više zemalja diljem Europe uvodilo karantenu ili svakodnevno testiranje na Covid-19 za sve turiste koji su bili na odmoru u Hrvatskoj. Tako je došlo do kraja turističke sezone 2020. godine (Čorak i Gjurašić 2021).

4.1. Covid- 19 pandemija u Hrvatskoj

Pandemija Covid-19 stigla je u Hrvatsku 25. veljače 2020. godine. Obolio je 26-godišnjak koji je išao u Italiju u Milano na utakmicu. Nakon testiranja i pozitivnog nalaza ostao je na liječenju u bolnici u Zagrebu. Skoro mjesec dana kasnije Hrvatska je imala više od 100 zabilježenih slučajeva zaraze virusom. Prema istraživanjima, Hrvatska je krajem ožujka 2020. godine bila jedna od država s najstrožim restriktivnim mjerama. Bilo je i slučajeva kršenja mjera pa je tako kazna za kršenje samoizolacije iznosila 3 godine zatvora ili kaznu u novčanom iznosu od 8.000 do 12.000 kuna ((<https://www.koronavirus.hr/vladine-mjere/101>, 15.8.2022.).

¹Izvor: HTZ, dostupno: <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/informacije-o-tijeku-sezone>

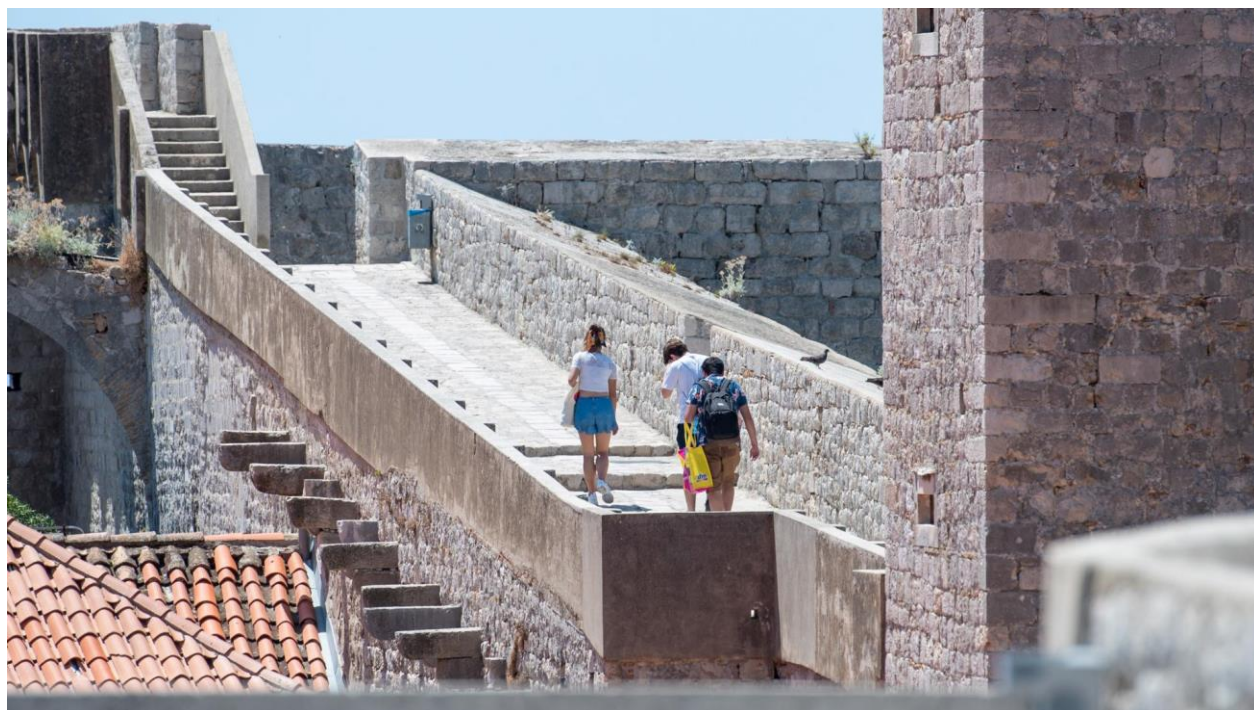
Vlada je 11. ožujka 2020. godine donijela odluku o zatvaranju vrtića, osnovnih škola, srednjih škola te fakulteta, sve kako bi se spriječilo širenje virusa Covid-19. Zbog toga su bila organizirana online predavanja. Osim online predavanja, emitiran je organizirani i obrazovni program na televiziji za učenike osnovnih škola (<https://www.koronavirus.hr/vladine-mjere/101,15.8.2022.>).

Kao što je već navedeno ranije u tekstu, krajem svibnja Hrvatska ponovno otvara granice te tada počinje turistička sezona. Nakon nepuna 3 mjeseca kreće prvi val epidemije u kojem je građanima ponuđeno besplatno cijepljenje. Također su se mogli cijepiti i svi koji su bili na odmoru u Hrvatskoj. Ubrzo zatim su se počele zatvarati i granice država pa su tako turisti morali prisilno napustiti odabrane turističke destinacije. U prosincu 2020. godine donesena je odluka o mjerama kretanja. Kako su bila zabranjena putovanja, bili su i zabranjeni prelasci preko granica. Svi putnici koji su bili u tranzitu u Hrvatskoj, ako nisu u roku od 12 sati od trenutka ulaska u RH izašli iz zemlje, bila im je automatski određena epidemiološka mjera samoizolacije (https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/travel-during-coronavirus-pandemic_hr,15.8.2022.).

Putnicima koji su dolazili iz zemalja Europske unije, neovisno o državljanstvu, omogućio se ulazak u RH samo uz valjanu EU digitalnu Covid potvrdu. Putnicima koji nisu imali EU digitalnu potvrdu, omogućio se ulazak u RH sljedećim načinima: negativan PCR test ili negativni antigenski test, potvrda o cijepljenju dvjema dozama koja nije bila starija od 365 dana, potvrda o preboljenju unutar 365 dana i sl. (<https://www.koronavirus.hr/privremena-zabrana-i-ogranicenje-prelaska-preko-granicnih-prijelaza-rh/733,16.8.2022.>).

Do 30. travnja 2022. bila je na snazi Odluka o privremenom ograničavanju prelaska granice. S obzirom da ona nije produžena, ulazak u Hrvatsku je bio i još uvijek je dozvoljen bez ikakvih uvjeta. Baš kao i u stara vremena kada nije bilo epidemije Covid-19 (<https://www.koronavirus.hr/o-putovanju/11,17.8.2022.>).

Slika 2. Prikaz praznih Dubrovačkih zidina tijekom pandemije Covid-19 2020. godine

Izvor: <https://www.google.com/search?q=dubrova%C4%8Dke+zidine+tijekom+korone=isch&M>

5. MASOVNI TURIZAM HRVATSKE

5.1.2019. godina

U tablici broj 2 mogu se vidjeti dolasci i noćenja stranih, ali i domaćih turista u 2019. godini.

Lako je uočljivo da je 2019. godine ostvareno ukupno 20,6 milijuna dolazaka te 108,6 milijuna noćenja. Za razliku od prethodne godine, ostvaren je rast dolazaka za čak 4,9% i rast noćenja za ukupno 2,4%.

Domaći turisti ostvarili su 2019. godine 2,4 milijuna dolazaka i 13,8 milijuna noćenja. Ti podaci govore kako je uočen rast dolazaka za 9,0% i noćenja za 7,6%.

Strani turisti ostvarili su čak 18,2 milijuna dolazaka i 94,8 milijuna noćenja. Prema podacima može se zaključiti da je to 4,4% dolazaka i 1,7% noćenja više u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 2. Statistički podaci dolazaka i noćenja 2019. godine

TURISTIČKI DOLASCI	2019. GODINA
Domaći	2,4 milijuna
Strani	18,2 milijuna
SVEUKUPNO	20,6 milijuna

TURISTIČKA NOĆENJA	2019. GODINA
Domaći	13,8 milijuna
Strani	94,8 milijuna
SVEUKUPNO	108,6 milijuna

Izvor: Izrada studentice prema: Državni zavod za statistiku, dostupno: podaci.dzs.hr/hr/statistika-u-nizu/

Najviše noćenja i dolazaka u Hrvatsku 2019. godine ostvarili su turisti iz Njemačke s ukupno 2,9 milijuna dolazaka te 20 milijuna noćenja.

Tablica br. 3 prikazuje 5 najposjećenijih destinacija u RH prema ukupnom turističkom prometu (mjereno noćenjima) 2019. godine. Može se vidjeti kako na vrhu uvjerljivo stoji Dubrovnik s čak 4.377.060 noćenja. Nakon njega, s malo manjim brojem noćenja, je Rovinj. Rovinj je imao čak 4.011.677 ostvarenih noćenja. Na trećem mjestu našao se Poreč. Poreč je ostvario 3.485.157 noćenja. Na četvrtom mjestu nalazi se Split s 2.787.775 noćenja i na posljednjem, odnosno šestom mjestu, se nalazi Medulin sa sveukupno 2.765.516 ostvarenih noćenja.

Tablica 3. Gradovi s najvećim brojem noćenja 2019. godine

Rb.	TURISTIČKA DESTINACIJA	BROJ NOĆENJA 2019.
1.	Dubrovnik	4.377.060
2.	Rovinj	4.011.677
3.	Poreč	3.485.157
4.	Split	2.787.775
5.	Medulin	2.765.516

Izvor: Izrada studentice prema: Hrvatska turistička zajednica, dostupno: <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/informacije-o-tijeku-sezone>

5.2. 2020. godina

Kao posljedicu globalne pandemijske krize, Republika Hrvatska bilježi rekordan pad turističkog prometa. U tablici br. 4 može se vidjeti kako je u 2020. godini ostvareno samo 7,7 milijuna dolazaka (indeks 37,49) te 54,3 milijuna noćenja (indeks 50,05).

Domaći turisti ostvarili su 2020. godine 1,6 milijuna dolazaka (indeks 68,02) te 11,3 milijuna noćenja (indeks 81,89).

Strani turisti ostvarili su 6,1 milijun dolazaka (indeks 33,43), a 43 milijuna noćenja (indeks 81,89).

Turisti iz Njemačke ostvarili su najviše noćenja iz stranih država u 2020. godini, a to je 11,7 milijuna, što je 32,6% od ukupno ostvarenih noćenja stranih turista u RH.

Tablica 4. Statistički podaci dolazaka i noćenja 2020. godine

TURISTIČKA DOLAZNOST	2020. GODINA
Domaći	1,6 milijuna
Strani	6,1 milijuna
SVEUKUPNO	7,7 milijuna
TURISTIČKA NOĆENJA	2020. GODINA
Domaći	11,3 milijuna
Strani	43 milijuna
SVEUKUPNO	54, milijuna

Izvor: Izrada studentice prema: Državni zavod za statistiku, dostupno: podaci.dzs.hr/hr/statistika-u-nizu/

Tablica 5 prikazuje 5 najposjećenijih gradova u RH prema ukupnom turističkom prometu (mjereno noćenjima) 2020. godine. Na prvom mjestu nalazi se Vir s 2.293.461 noćenjem. Iza Vira, na drugome mjestu, našao se Rovinj sa sveukupno 1.846.125 noćenja. Na trećem mjestu nalazi se Medulin s 1.448.537 noćenja. Čvrto mjesto zauzeo je Poreč s 1.388.144 noćenja i na zadnjem, odnosno petom mjestu, nalazi se Mali Lošinj s 1.310.997 ostvarenih noćenja.

Tablica 5. Gradovi s najvećim brojem noćenja 2020. godine

Rb.	TURISTIČKA DESTINACIJA	BROJ NOĆENJA 2020.
1.	Vir	2.293.461
2.	Rovinj	1.846.125
3.	Medulin	1.448.537
4.	Poreč	1.388.144

5.	Mali Lošinj	1.310.997
----	-------------	-----------

Izvor: Izrada studentice prema: Hrvatska turistička zajednica, dostupno: <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/informacije-o-tijeku-sezone>

5.3. 2021. godina

2021. godina već pokazuje ogromnu razliku u brojkama u usporedbi s 2020. godinom. Prema podacima u tablici broj 6 vidljivo je da je u 2021. godini ostvareno 13,7 milijuna dolazaka (indeks 177,52) te 84,1 milijuna noćenja (indeks 154,29).

Domaći turisti ostvarili su 2,3 milijuna dolazaka (indeks 140,99) te 12,2 milijuna noćenja (indeks 108,29).

Strani turisti, s druge strane, ostvarili su 11,4 milijuna dolazaka (indeks 187,40) i 71,8 milijuna noćenja (indeks 166,85).

Tablica 6. Statistički podaci dolazaka i noćenja 2021. godine

TURISTIČKA DOLAZNOST	2021. GODINA
Domaći	2,3 milijuna
Strani	11,4 milijuna
SVEUKUPNO	13,7 milijuna
TURISTIČKA NOĆENJA	2021. GODINA
Domaći	12,2 milijuna
Strani	71,8 milijuna
SVEUKUPNO	84,1 milijuna

Izvor: Izrada studentice prema: Državni zavod za statistiku, dostupno: podaci.dzs.hr/hr/statistika-u-nizu/

Tablica 7 prikazuje 5 najposjećenijih gradova u Hrvatskoj prema ukupnom turističkom prometu (mjereno noćenjima) 2021. godine. Vidljivo je kako je na prvome mjestu Rovinj s 3.496.352 noćenja. Nakon Rovinja, na drugo mjesto smjestio se Poreč s 2.609.418 ostvarenih noćenja. Na

trećem mjestu je Medulin s 2.328.518 noćenja. Četvrto mjesto zauzeo je Vir s ostvarenih 2.283.340 noćenja. Na posljednjem mjestu, odnosno petom, nalazi se grad Umag s ostvarenih 2.148.893 noćenja.

Tablica 7. Gradovi s najvećim brojem noćenja 2021. godine

Rb.	TURISTIČKA DESTINACIJA	BROJ NOĆENJA 2021.
1.	Rovinj	3.496.352
2.	Poreč	2.609.418
3.	Medulin	2.328.518
4.	Vir	2.283.340
5.	Umag	2.148.893

Izvor: Izrada studentice prema: Hrvatska turistička zajednica, dostupno: <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/informacije-o-tijeku-sezone>

6. PRETPOSTAVKE O TURIZMU NAKON PANDEMIJE

Tijekom svoga globalnog rasta turizam se nikada do sada nije suočio s ovakvim oblikom krize. S obzirom na njegovu ekonomsku bitnost, to je najteže pogođena gospodarska aktivnost i niti jednu zemlju nije ostavila imunom, a posebno one koje, kao i Hrvatska, svoju ovisnost temelje na domaćim i međunarodnim kretanjima (Telišman-Košuta, 2020).

S obzirom na to da u današnje vrijeme ljudi vole putovati, u pravilu bi se turizam trebao brzo oporaviti, što možemo vidjeti u tablicama s podacima gdje su se uspoređivale dvije godine turističke sezone s Covidom-19 i jedna gdje još Covid-19 nije postojao (Telišman-Košuta, 2020).

U veljači 2022. godine održana je konferencija za medije na kojoj su ministrica turizma i sporta Nikolina Brnjac i direktor HTZ-a Kristijan Staničić predstavili javnosti projekt pod imenom „Safe stay in Croatia“ (<https://www.safestayincroatia.hr/hr/o-projektu>, 20.8.2022.).

U projektu „Safe Stay in Croatia“ su razrađeni razni protokoli poslovanja s korisnicima koji su na bilo koji način povezani turističkim djelatnostima. Pa će tako poslovnim subjektima koji su uključeni u projekt „Safe stay in Croatia“ i koji jamče da će poštivati mjere, biti dodijeljena oznaka „Safe stay in Croatia“ koja će gostima morati biti istaknuta na vidljivom mjestu (<https://www.safestayincroatia.hr/hr/o-projektu>, 20.8.2022.).

Oznaka se dodjeljuje u potpunosti besplatno svim sudionicima turističkog sektora i ostalima koji su dio lanca putovanja. To mogu biti sljedeći: prijevoznici zračnih i nautičkih luka, kolodvora, marina i sl. koji se moraju samo prijaviti u sustav te ispuniti prijamni obrazac u kojemu potvrđuju i jamče strogo poštivanje svih aktualnih sigurnosnih i zdravstvenih mjera koje donosi Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Ministarstvo turizma i sporta nadzire sustav poštivanja mjera onih koji su uključeni u protokole (<https://www.safestayincroatia.hr/hr/o-projektu>, 20.8.2022.).

Oznaka omogućava lakšu prepoznatljivost destinacije, pružatelja smještaja, prijevoza i sl. koji su dobrovoljno prisvojili nacionalne i svjetske standarde zdravstvene i higijenske zaštite (<https://www.safestayincroatia.hr/hr/o-projektu>, 20.8.2022.).

Vidljivo istaknuta oznaka posjetiteljima pruža informaciju da objekti njihovog interesa djeluju po preporukama Svjetskog vijeća za putovanja i turizam te po aktualnim preporukama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (<https://www.safestayincroatia.hr/hr/o-projektu>, 20.8.2022.).

Slika 3. Oznaka projekta „Safe stay in Croatia“

Izvor: <https://www.google.com/search?q=safe+stay+in+croatia&tbm=isch&ved=>

Između 2023. i 2024. godine očekuje se potpuni oporavak turizma od epidemije Covid-19. No, turističke zemlje koje nisu uvelike ovisne o zračnom prijevozu, uključujući i Hrvatsku, mogu i ranije očekivati približavanje starih statističkih rezultata, naravno, ako ne dođe do nepredviđenih problema (Krešić, Mikulić, 2020).

No, kakva će biti situacija nakon trenutačne sezone, ostaje za vidjeti. Rezultatima ankete prikazat će se stvarni odgovori i mišljenja ispitanika o budućnosti epidemije Covid-19.

7. ISTRAŽIVANJE

Nakon obrađenog teorijskog djela diplomskog rada, provedeno je i istraživanje koje se provodilo uz pomoć anketnog upitnika. Osim anketnog upitnika, postavljena je i temeljna hipoteza istraživanja: Pandemija Covid-19 je glavni razlog smanjenja masovnog turizma u HR.

7.1. Metodologija istraživanja

Uz prikupljene sekundarne podatke, prvenstveno iz domaće literature, a zatim i literature s interneta, provedeno je primarno, opisno istraživanje metodom anketiranja. Istraživanje je odabrano jer se iz nećijih vlastitih stavova, mišljenja i iskustva mogu dobiti relevantni podaci koji će pokriti sav teorijski dio diplomskog rada. Uz pomoć anketnog istraživanja testirale su se i hipoteze.

Ispitanicima je osigurana anonimnost, dano je dovoljno vremena te se njihovi odgovori neće koristiti ni u koje svrhe, osim za pisanje ovog diplomskog rada.

Pitanja su postavljena s mogućnošću višestrukog izbora, a jedno pitanje u anketnom istraživanju je otvorenoga tipa. Anketni upitnik sastoji se od sveukupno 20 pitanja i pitanja su podijeljena na dva djela: prvi dio je istraživanje, a drugi dio su socio-demografski podaci ispitanika.

Osnovnu populaciju ispitanika čine korisnici društvene mreže Facebook koji su učlanjeni u putopisne grupe. Anketa je bila objavljena u sljedećim grupama: Putoholičarski savjetnik za jeftina i ugodna putovanja, Nomadik - savjeti za putovanja, Putovanja, Savjetnik za putovanja - Travel Advisor i Savjetnik za putovanja Europom. Uzorak je namjerni online uzorak.

Provođenje anketnog upitnika provodilo se od 2. rujna 2022. do 5. rujna 2022. godine. Anketu je ispunilo 245 ispitanika, a dobiveni podaci koristit će se u sljedećem potpoglavlju.

7.2. Hipoteze istraživanja

Na temelju istraživanja i s obzirom na cilj istraživanja, postavljene su sljedeće hipoteze:

H0: Pandemija Covid-19 je glavni razlog smanjenja masovnog turizma u Hrvatskoj.

H1: Turisti su voljni cijepiti se samo kako bi imali potpunu slobodu kretanja.

H2: Najvažniji kriterij za odabir turističkog putovanja je mali broj zaraženih u turističkoj destinaciji.

H3: Ispitanici smatraju da masovni turizam postaje preveliko opterećenje turističkim destinacijama.

7.3. Rezultati istraživanja

Anketni upitnik ispunilo je 245 ispitanika, od čega je 78,6% ispitanika ženskog, a 21,4% ispitanika je muškog spola.

Dobna granica ispitanika nije bila određena pa je tako najveći broj ispitanika (39,5%) pripao dobnoj skupini od 21-30 godina, zatim slijedi dobna skupina od 31-40 godina (24,7%), a najmanji udio ispitanika (2,9%) pripada skupini manjoj od 20 godina.

Treće pitanje bilo je o radnom statusu ispitanika pa je tako najveći udio ispitanika (72,4%) zaposlen, slijedi 17,6% studenata, a najmanji udio (0,4%) je pripao skupini učenika.

I zadnje socio-demografsko pitanje odnosilo se na mjesto prebivališta ispitanika. Iz svake županije koja se nalazi u RH barem je jedan ispitanik odgovorio na anketni upitnik. Tako najveći udio ispitanika (32,1%) dolazi iz Zagrebačke županije, a najmanji udio (1,2%) dolazi iz Virovitičko-podravske županije.

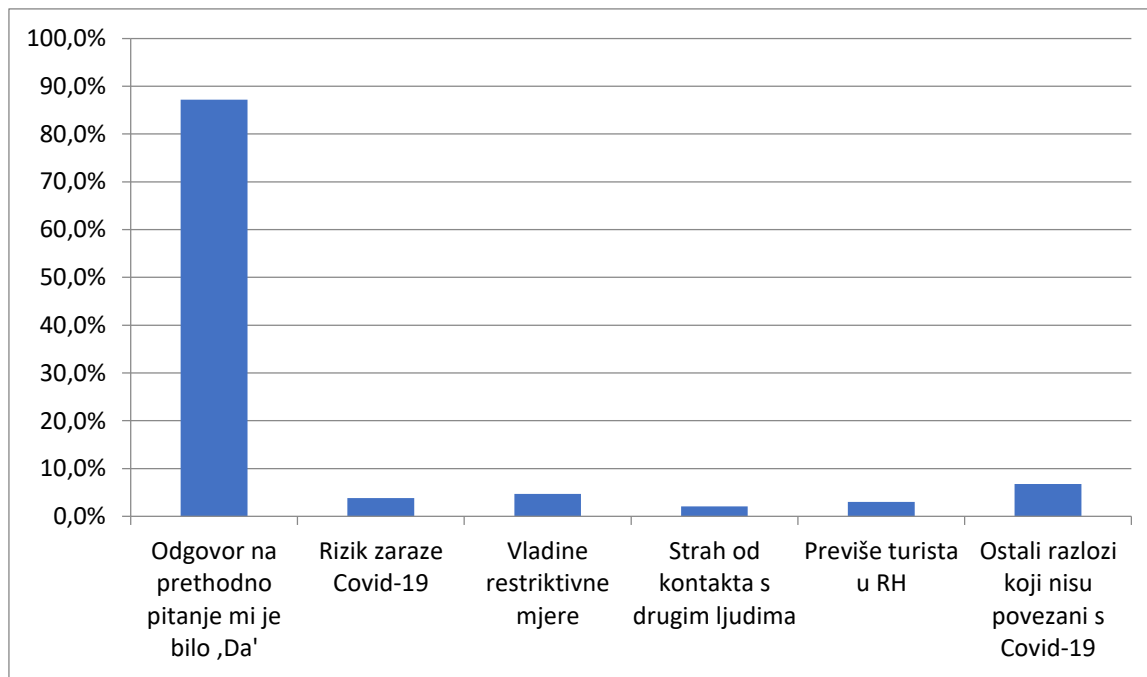
Sada slijede rezultati anketnog istraživanja na temu: Masovni turizam u Hrvatskoj za vrijeme pandemije Covid-19. Ispitanicima je ponuđeno 16 pitanja vezanih uz temu, a odgovarali su prema svojim osobnim stajalištima i mišljenjima. Ni u jednom trenutku nije se utjecalo na njihovo osobno mišljenje i stavove.

Prvo pitanje u anketnom istraživanju glasi: „Volite li putovati Hrvatskom?“ Ispitanicima su bili ponuđeni odgovori: Da, Ne, Nisam siguran/na. Najveći udio ispitanika (95,9%) odgovorio je potvrdnim odgovorom: „Da“. 2,9% ispitanika je odgovorilo: „Nisam siguran/na“ i 1,2% ispitanika je odgovorilo: „Ne“.

Drugo pitanje u anketnom upitniku je: „Jeste li bili na odmoru u Hrvatskoj od početka pandemije Covid-19 2020. godine?“ Na to pitanje 93,1 % ispitanika je odgovorilo: „Da“, dakle bili su na odmoru, a 6,9% ispitanika je odgovorilo: „Ne“, što znači da nisu bili na odmoru u Hrvatskoj od početka pandemije Covid-19.

Treće pitanje anketnog istraživanja veže se uz drugo pa glasi: „Ukoliko je Vaš odgovor bio „Ne“ u prethodnom pitanju, koji su vas čimbenici spriječili u organizaciji putovanja?“ Ispitanicima su bili ponuđeni višestruki odgovori. Najveći broj ispitanika (87,2%) je odgovorio kako je njihov odgovor na prethodno pitanje bio „Da“. Zatim 6,8% ispitanika je odgovorilo kako su ih spriječili ostali razlozi koji nisu povezani s epidemijom Covid-19. 4,7% ispitanika je odgovorilo kako su ih u organizaciji putovanja spriječile Vladine restriktivne mjere. 3,8% ispitanika je odgovorilo da ih je spriječio rizik koji nose putovanja, odnosno rizik zaraze virusom Covid-19. 3% ispitanika je odgovorilo da je razlog previše turista koji dolaze u RH i 2,1% je kao razlog naveo strah od kontakta s drugim ljudima.

Grafikon 1. Ukoliko je vaš odgovor bio ‚Ne‘ u prethodnom pitanju, koji su vas čimbenici spriječili u organizaciji putovanja?

Izvor: vlastita izrada prema rezultatima ankete

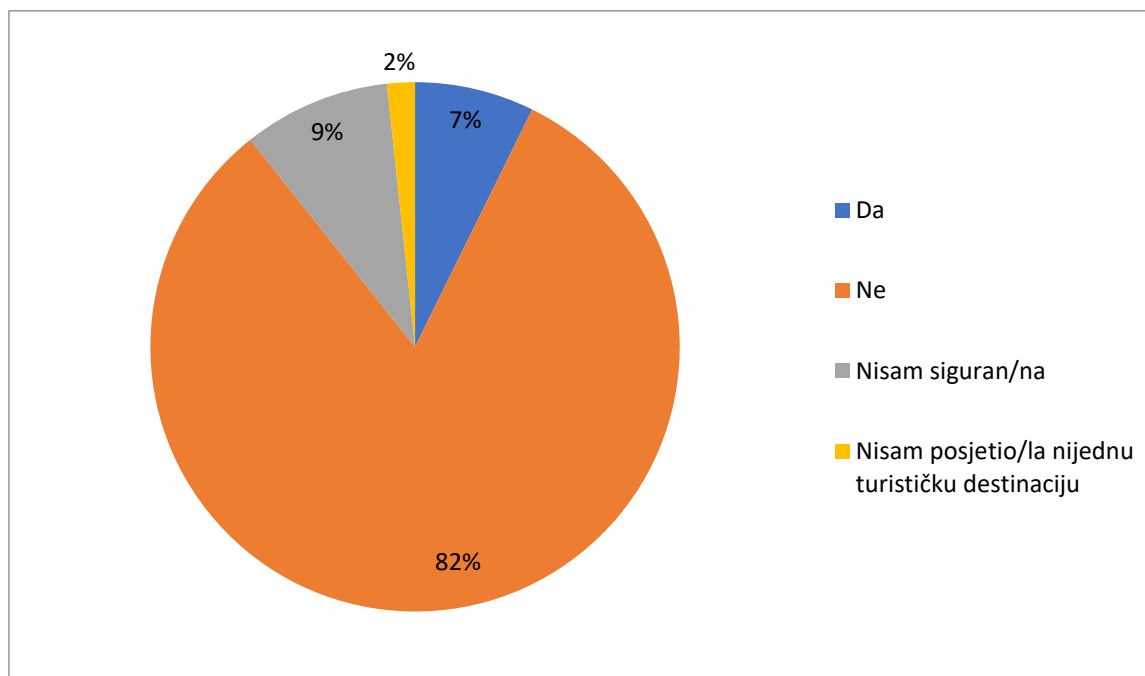
U grafu 1 može se primijetiti kako je velika količina ispitanika odgovorila istim odgovorom. Skoro svi su odgovorili kako su od 2020. godine bili na odmoru u Hrvatskoj i nisu se susretali s odgodama putovanja. Prvih par mjeseci pandemije Covid-19 ljudi su izrazito bili u strahu, no s vremenom je taj strah nestao jer je većina populacije barem jednom do ljeta i do kraja 2020. godine imala Covid-19. Ljudi vole masovno odlaziti na odmore pa se još može primijetiti da su ostali razlozi sprječavanja putovanja, koji nisu povezani s Covidom-19, veći od navedenih odgovora koji su povezani s Covidom.

Četvrto pitanje glasi: „Koje ste turističke destinacije posjetili od 2020. godine?“ Najveći udio ispitanika je posjetio destinacije koje se nalaze u Zadarskoj županiji (49,8%), slijede ih destinacije u Primorsko-goranskoj županiji (40,4%), destinacije u Istarskoj županiji (38,4%), destinacije u Splitsko-dalmatinskoj županiji (35,1%), destinacije u Šibensko-kninskoj županiji (33,5%), destinacije u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (23,3%), destinacije u Ličko-senjskoj županiji (21,2%), a 2,9% ispitanika nije posjetilo nijednu turističku destinaciju od početka pandemije Covid-19.

Može se primijetiti kako su destinacije većinom posjećene u istom omjeru. Prevladavaju destinacije koje se nalaze u Zadarskoj županiji, a to je opravdano zbog toga što su prema podacima ranije navedenim u tekstu turističke destinacije iz Zadarske županije jedne od najposjećenijih.

Peto pitanje odnosi se na sigurnost turista. Postavljeno je pitanje: „Jeste li se osjećali nesigurno ili ugroženo na putovanju/odmoru zbog epidemije Covid-19?“ Bili su ponuđeni odgovori: Da, Ne, Nisam siguran/na, Nisam posjetio/la nijednu turističku destinaciju. Najveći udio ispitanika (82%) je odgovorio: „Ne“. Odmah nakon slijedi odgovor: „Nisam siguran/na“ (9%), zatim 7,3% je odgovorilo: „Da“ i 1,6% ispitanika nije posjetilo nijednu turističku destinaciju od početka pandemije Covid-19.

Grafikon 2. Jeste li se osjećali nesigurno ili ugroženo na odmoru zbog epidemije Covid-19?

Izvor: vlastita izrada prema rezultatima ankete

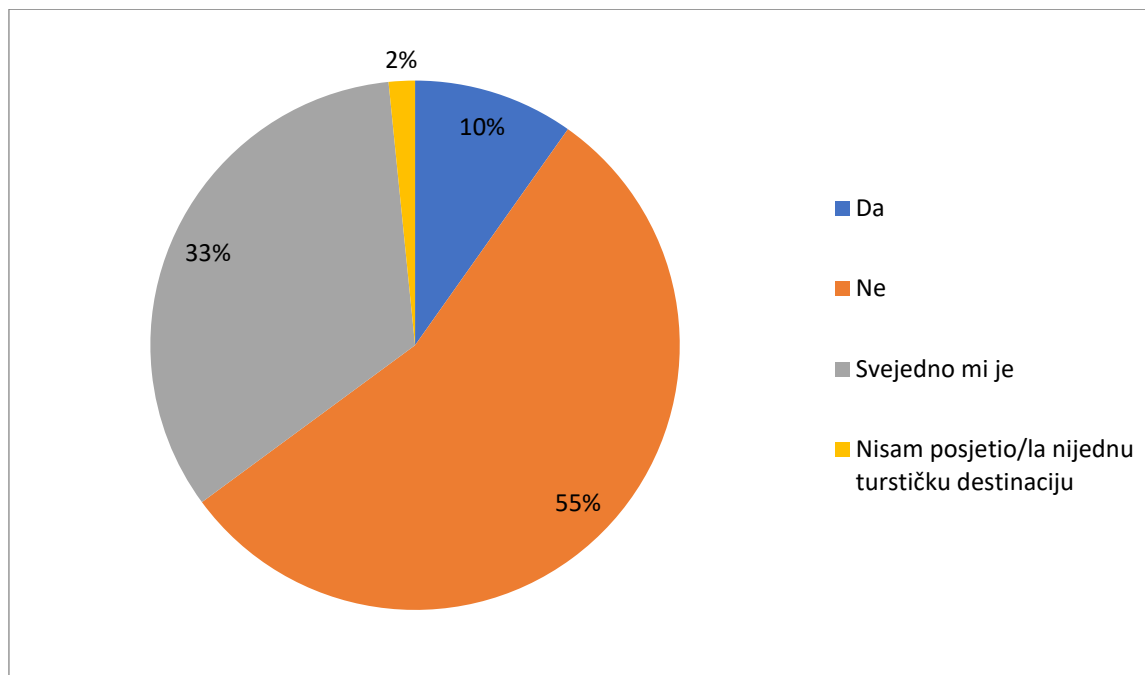
U grafikonu broj 2 vidi se da su ispitanici bili dosta sigurni u svoj odgovor. S obzirom na to da se nisu osjećali ugroženo, može se stvoriti pretpostavka da je to zbog smanjenja mjera koja se događaju tijekom ljetnih mjeseci. Smanjenjem mjera razvija se osjećaj sigurnosti i ljudi više nemaju u podsvijesti da virus i dalje postoji.

Šesto pitanje se nadovezuje na peto pitanje. Ispitanicima su bili ponuđeni višestruki odgovori i razlozi zbog kojih su se, prema njihovom mišljenju, osjećali nesigurno u odabranoj turističkoj destinaciji. 81,6% ispitanika je odgovorilo kako se nisu osjećali nesigurno u odabranoj turističkoj destinaciji. 7,3% ispitanika je odabralo odgovor: „Previše turista u turističkoj destinaciji“. 6,9% ispitanika se osjećalo ugroženo zbog restriktivnih mjera, a 6,5% zbog straha od zaraze virusom Covid-19, 5,7% zbog gužve na plaži te zbog straha i tjeskobe koje su osjećali tijekom putovanja u vrijeme pandemije Covid-19. 2,9% ispitanika se nije osjećalo ugodno zbog previše turista u turističkoj destinaciji i zbog nedovoljnih mjera te 1,6% ispitanika nije posjetilo nijednu turističku destinaciju od početka pandemije Covid-19.

U sedmom pitanju ispitanici su morali odabrati koji su im bili najvažniji kriteriji za organizaciju putovanja u RH tijekom epidemije Covid-19. 64,1% ispitanika je odgovorilo kako nisu imali nikakve kriterije pri odabiru turističke destinacije. 18,8% ispitanika je bilo bitno da je mali broj ostalih turista u turističkoj destinaciji. Za 13,5% ispitanika je bila bitna sigurnost. 12,2% ispitanika odabralo je nastavak pridržavanja sigurnosnih mjera koje su se provodile prije ljeta. 6,9% ispitanika je bilo bitno da je mali broj zaraženih u odabranoj destinaciji i 6,5% ispitanika je željelo izolaciju od ostalih turista u destinaciji.

Osmo pitanje glasi: „Jeste li ovih sezona birali smještajne jedinice za koje ste bili sigurni da nemaju dovoljno smještajnih kapaciteta za smještaj velikog broja ostalih turista?“ (Zbog straha od zaraze Covid-19). 55,1% ispitanika je odgovorilo: „Ne“, a 33,5% je odgovorilo: „Svejedno mi je“, 9,8% ispitanika je odgovorilo: „Da“, a 1,6% ispitanika nije posjetilo nijednu turističku destinaciju.

Grafikon 3. Jeste li ovih sezona birali smještajne jedinice za koje ste bili sigurni da nemaju dovoljno smještajnih kapaciteta za smještaj velikog broja ostalih turista?

Izvor: vlastita izrada prema rezultatima ankete

Iz grafa se može zaključiti kako je ispitanicima nebitno hoće li ostali turisti biti gdje i oni, čak štoviše, svejedno im je. Da ispitanicima ne odgovaraju smještajni kapaciteti, ne bi ih ni rezervirali. U vanjskom prostoru uvijek se može izolirati od ostalih ako postoji strah, ali i smještajne jedinice su odvojene pa ljudi nisu primorani biti s ostalim gostima u istim prostorijama.

Deveto pitanje odnosi se na to jeli razlog cijepljenja bio samo radi lakšeg i bezbrižnijeg putovanja. Najveći udio ispitanika (38,4%) je odgovorio: „Nisam cijepljen i ne mislim se cijepiti samo radi turističkih putovanja.“ 26,9% ispitanika je odgovorilo: „Da“, što znači da su se cijepili samo kako bi imali mogućnost slobodnog kretanja. 29% ispitanika je odgovorilo: „Ne“, a 5,6% ispitanika je odgovorilo kako imaju druge razloge zbog kojih su cijepljeni.

Deseto pitanje je otvoreno pitanje na koje su ispitanici mogli odgovoriti vlastitim mišljenjem. Pitanje glasi: „Što mislite o blažim restriktivnim mjerama Covid-19 u vrijeme sezona?“ U tablici će se navesti samo najzanimljiviji odgovori ispitanika.

Tablica 8. Što mislite o blažim restriktivnim mjerama Covid-19 u vrijeme sezone?

U potpunosti ih podržavam i očekujem nastavak blažih mjera i nakon sezone.
Želim da su jake korona mjere, tako da je što manje turista. Užas, gužvetine i horde turista od kojih nema mjesta na plažama i glasni su.
Sve je to samo da dođe što više turista jer očito je za Hrvatsku to bitnije nego broj zaraženih, i na kraju, umrlih.
To je sve radi sezone tako, sad kad više sezone nema, opet sve bude ispočetka, katastrofa. Sve za novce. A na jesen, ponovno maske i vijesti o cijepljenju.
Mjere bi se trebale donositi ovisno o broju hospitaliziranih, a ne godišnjem dobu.
Blažim?! Nisam sigurna što su blaže. Ja kao supruga Hrvatskog državljanina sam mogla ići u Hrvatsku, a roditelji koji nisu državljani nisu mogli ući. Otkazali su put zbog mjera uvedenih preko noći 1.7., ostali su bez novca od rezervacije. Eh, kao oni prenose virus jer nisu državljani Hrvatske, a nisam ni ja, ali muž jeste. Pa ja kao ne prenosim virus. Smiješno. Ljudi, penzioneri su ostali bez novca.
Nije rješenje smanjiti mjere samo radi toga da se napuni državna blagajna.
Treba ih ukinuti i u ostalim mjesecima, osim na mjestima gdje je veća koncentracija bolesnika. Npr. bolnice, starački domovi i ostalo.
Pa ljeti se manje virus širi pa mi je to ok, a i Hrvatska živi od turizma, tako da bez blažih mjera, tko zna <i>di</i> bi bili.
Teško je ponuditi pametan odgovor, ponašamo se kao i ostatak EU.
Profit ispred zdravlja zbog turizma. Ostatak godine uvode restrikcije, a po ljeti ih više nema. Ne sviđa mi se takva situacija. Ili će raditi na suzbijanju zaraze ili će se život voditi kao i prije kada nije bilo Covida.
Zavladala bi glad i bijeda.

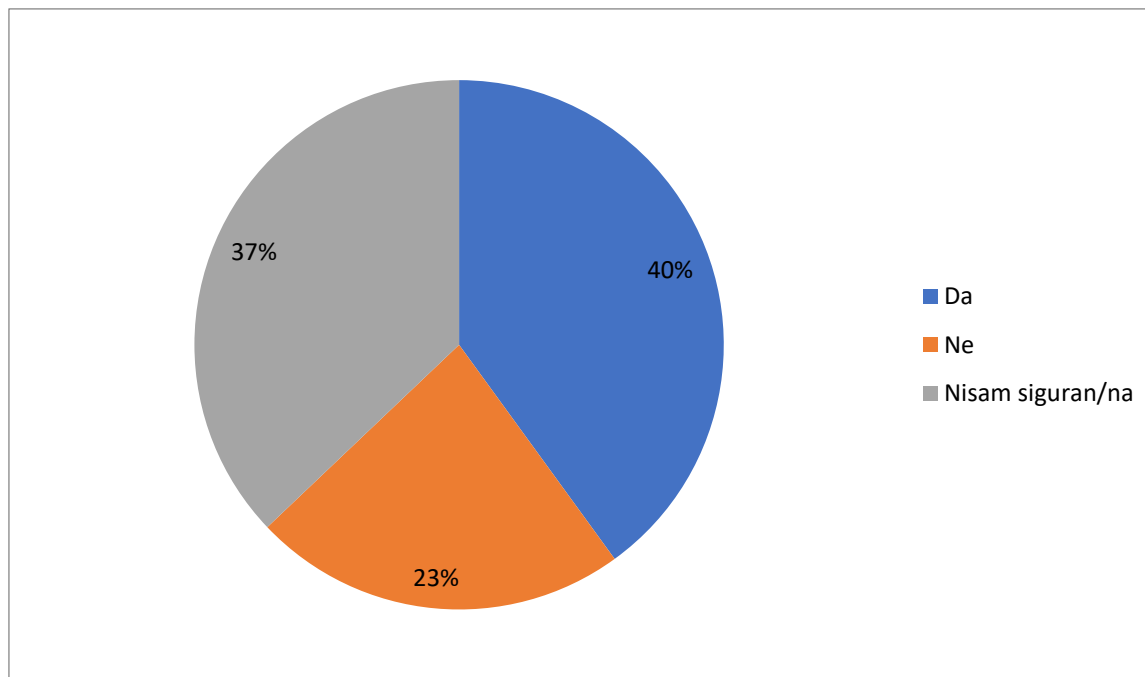
To je pokazatelj koliko je cijela priča oko Covid-a prenapuhana.
Mislim da je sve dobro prošlo kako je moglo biti, izbjegavala sam gradove i općenito velike gužve.
Svak' nek' pazi na sebe i bit će sve dobro.
"Mač s dvije oštrice".

Izvor: vlastita izrada prema rezultatima ankete

To su samo neki od odgovora koji su dobiveni u anketnom istraživanju. Lako je primijetiti da većina odgovora iz tablice 4 podržava smanjenje mjera. U anketnom istraživanju nije bilo negativnih komentara koji se tiču smanjenja mjera.

Jedanaesto pitanje glasi: „Mislite li da će ukidanje mjera tijekom ljeta dodatno zakomplicirati situaciju s virusom Covid-19 nakon završetka sezone?“ Ispitanicima su bili ponuđeni odgovori pa su mogli birati. 40% ispitanika je odgovorilo „Da“ i smatra da je tako bilo svaki put do sada. 37,1% ispitanika nije bilo sigurno u svoj odgovor, a 22,9% ispitanika je odgovorilo „Ne“, dakle, smatraju da stručnjaci drže epidemiju Covid-19 pod kontrolom.

Grafikon 4. Mislite li da će ukidanje mjera dodatno zakomplicirati situaciju s virusom Covid-19 nakon završetka sezone?

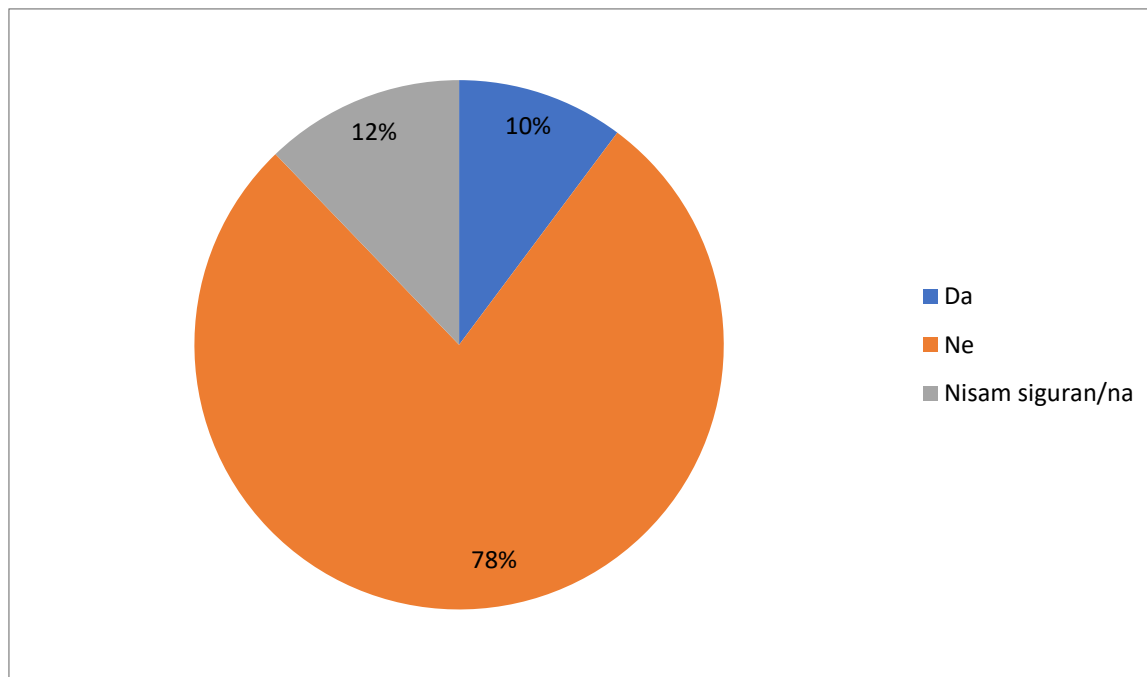

Izvor: vlastita izrada prema rezultatima ankete

S obzirom na to da je na jesen 2021. godine došlo do znatnog povećanja broja zaraženih nakon ljetne sezone, ispitanici su već sada zaključili da bi se isti scenarij mogao ponovno dogoditi, kao i prošle godine. S velikim brojem turista u određenom gradu dolazi do pojave masovnog turizma, a kako se u jednom mjestu nalazi velika koncentracija ljudi, ne čudi kada dođe do velikog broja zaraženih.

Dvanaestim pitanjem želi se saznati što ispitanici misle o tome trebaju li se postrožiti mjere kada turistička sezona završi. 77,6% ispitanika je odgovorilo: „Ne“ jer su sigurni da nije potrebno. 12,2% ispitanika nije bilo sigurno u svoj odgovor, a 10,2% ispitanika je odgovorilo: „Da“.

Grafikon 5. Mislite li da treba postrožiti mjere kada turistička sezona završi?

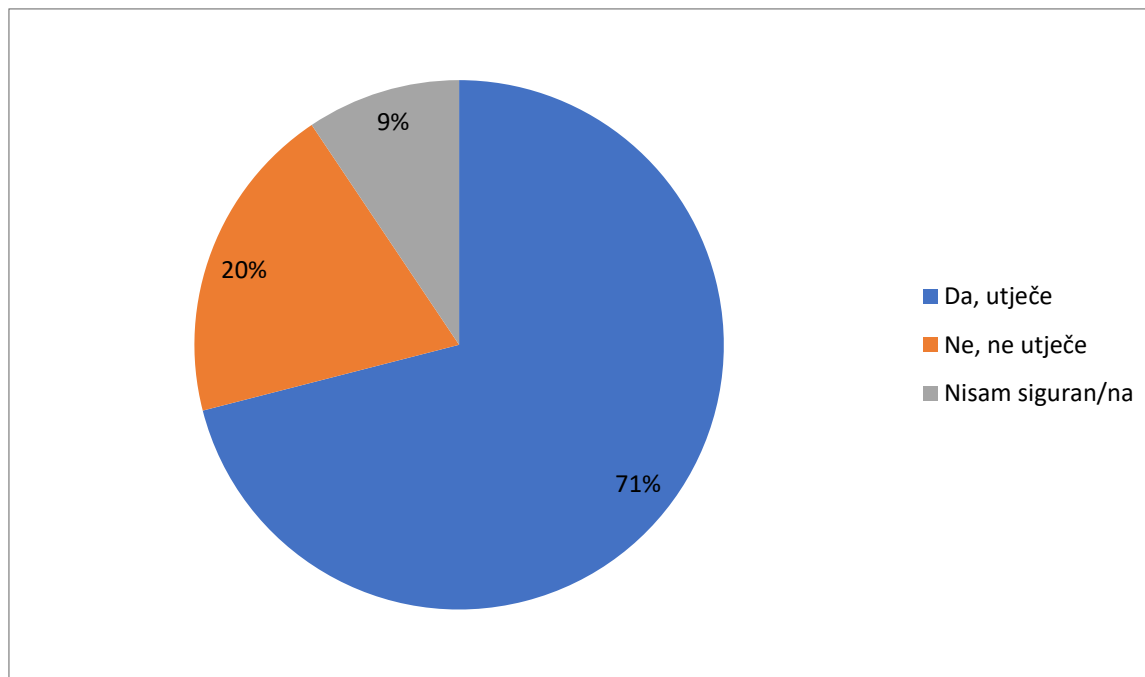

Izvor: vlastita izrada prema rezultatima ankete

Iz grafa se može zaključiti kako ispitanici ne žele da se mjere nakon sezone postrože. Pretpostavlja se da je to zbog toga što kada dođe do smanjenja, odahnu. Prestanu stalna obavještavanja u vezi Covid situacije. Jedno vrijeme se na nacionalnim televizijama govorilo samo o pandemiji. Osim obavještavanja, prošle jeseni i početkom zime, ljudima su bila uskraćena prava i slobode te su bili primorani, ako su htjeli zadržati posao, cijepiti se. Osim cijepljenja, u razne javne ustanove se nije smjelo ući bez propusnica, a sada, kada je došlo ljeto, više nema nikakvih naznaka o takvim vrstama mjera. Ostaje samo vidjeti što će biti kada završi sezona.

Trinaesto pitanje glasi: „Prema Vašem mišljenju, utječe li ublažavanje mjera na broj dolazaka turista?“ 71% ispitanika je odgovorilo: „Da, utječe.“ 19,6% je odgovorilo: „Ne, ne utječe.“, a 9,4% ispitanika nije bilo sigurno u svoj odgovor.

Grafikon 6. Prema Vašem mišljenju, utječe li ublažavanje mjera na broj dolazaka turista?

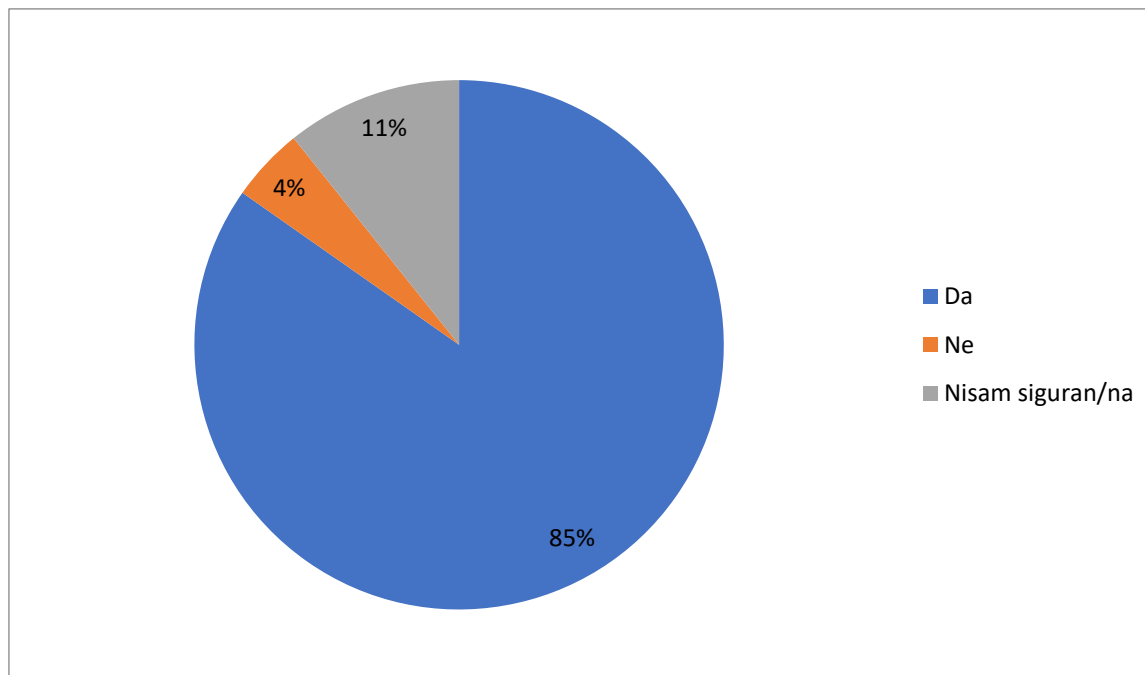

Izvor: vlastita izrada prema rezultatima ankete

Ispitanici su i ovaj put bili vrlo sigurni u svoj odgovor. Smatraju da smanjenje mjera utječe na broj dolazaka turista, što je vidljivo u grafu 6. Tako se za primjer mogu uzeti strani turisti koji bez ublažavanja mjera ne bi bili u mogućnosti ljetovati u Hrvatskoj. To se može potvrditi podacima vidljivim u tablici za 2021. godinu koji pokazuju da se hrvatski turizam počeo opravljati. Brojke nisu bile ni približno velike kao i 2019. godine, no zasigurno su odskočile od 2020. godine, kada je hrvatski turizam bio na samom dnu.

Četrnaesto pitanje glasi: „Mislite li da će stanovništvo s vremenom sve više putovati, bez obzira hoće li pandemija završiti?“ 84,8% ispitanika je odgovorilo: „Da.“ 10,7% ispitanika nije bilo sigurno u svoj odgovor, a samo 4,5% ispitanika je odgovorilo: „Ne.“

Grafikon 7. Mislite li da će stanovništvo s vremenom sve više putovati, bez obzira hoće li pandemija završiti?

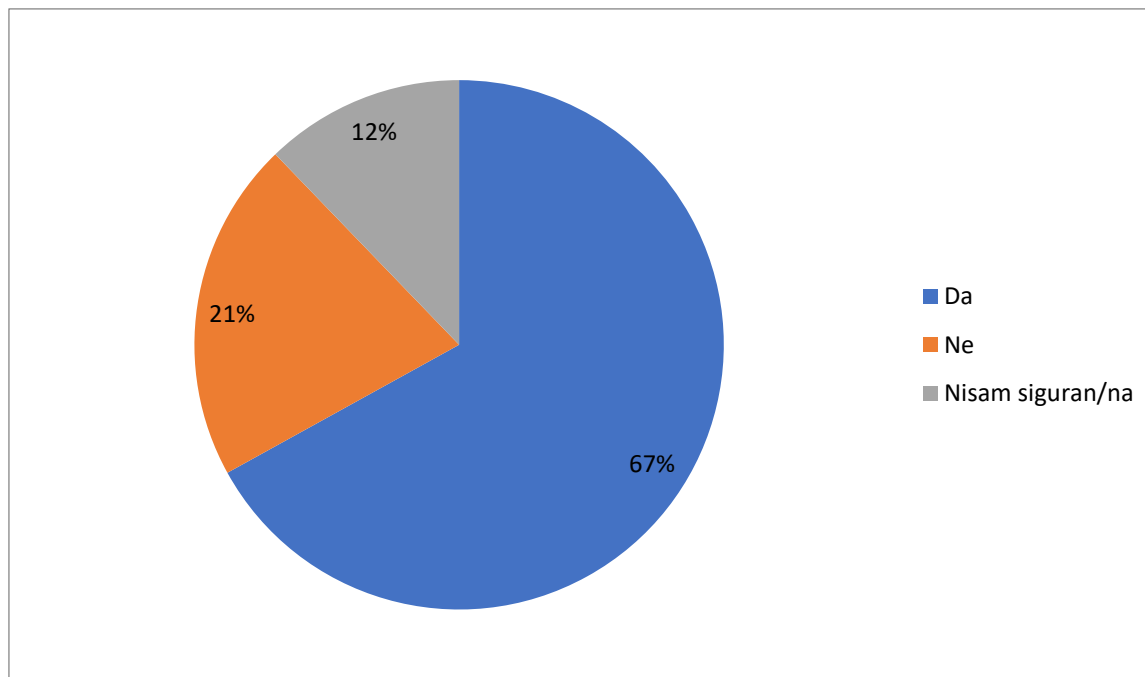

Izvor: vlastita izrada prema rezultatima ankete

Stanovništvo će zasigurno više putovati, bez obzira na pandemiju. Tako smatraju i ispitanici anketnog istraživanja, kao što se može vidjeti na grafu 7. Ukoliko pandemija potraje godinama, ljudi će naučiti živjeti s njom. Već se i sada stanovništvo polako prilagođava novim navikama pa će u budućnosti biti još lakše. Ljudi vole putovati u današnje vrijeme kada je sve na dohvat ruke. Cijene su pristupačnije, a i životni standardi se povećavaju, tako da si neće željeti dopustiti da zbog pandemije više nikad ne izađu iz vlastitih granica grada ili čak države.

Petnaestim pitanjem željelo se od ispitanika saznati smatraju li da masovni turizam postaje preveliko opterećenje turističkim destinacijama. 66,9% ispitanika je odgovorilo: „Da“, 20,8% je odgovorilo: „Ne“, a 12,2% ispitanika nije bilo sigurno u svoj odgovor.

Grafikon 8. Smatrate li da masovni turizam postaje preveliko opterećenje turističkim destinacijama?

Izvor: vlastita izrada prema anketi

Masovni turizam u svakom smislu postaje preveliko opterećenje turističkim destinacijama, što je vidljivo i u odgovorima ispitanika u grafu 8. Turizam u Hrvatskoj se odvija na relativno ograničenim i osjetljivim područjima, a što može prouzročiti katastrofalne posljedice na neke gradove. Prvenstveno se misli na okoliš, domicilno stanovništvo i na samu prirodnu i kulturnu baštinu.

Zadnje, šesnaesto, pitanje u anketi bilo je povezano s prijašnjim, petnaestim pitanjem, a glasi: „Zbog čega smatrate da je masovni turizam preveliko opterećenje?“ Ispitanici su mogli odabrati odgovor između ponuđenih višestrukih odgovora. Za njih 61,3% glavni krivac su velike gužve. 59,7% odabire uništavanje prirodnih i kulturnih ljepota. 49,6% je odabralo lošu infrastrukturu, a 39,5% nedovoljne ljudske resurse. 38,2% smatra da je to zbog nedovoljno stručnog i obrazovanog kadra zaposlenih. Za njih 37,8% razlog je ispaštanje domicilnog stanovništva, a za 20,2% manjak turističkih ponuda. Na kraju, 21,8 % ispitanika ne smatra da je masovni turizam preveliko opterećenje.

8. TESTIRANJE HIPOTEZA

Postavljena je jedna glavna hipoteza te su uz nju postavljene još tri sporedne.

S glavnom hipotezom želi se prikazati i istražiti je li stvarno na masovni turizam, koji se inače događa u Hrvatskoj iz godine u godinu, utjecala pandemija Covid-19.

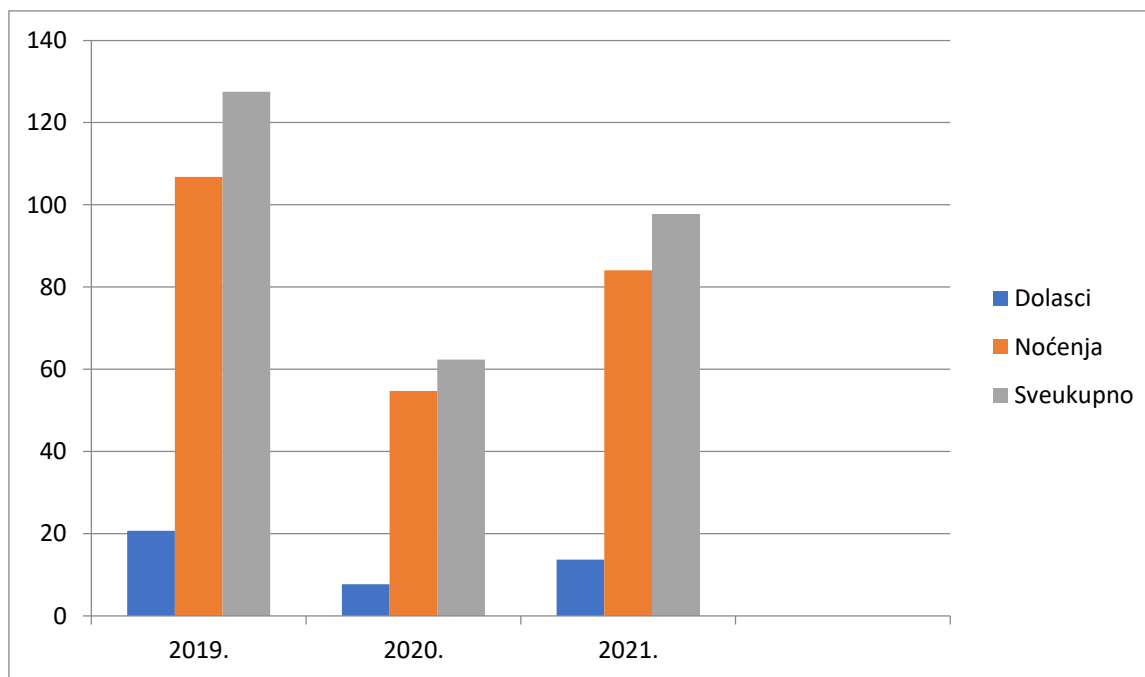
H0: *Pandemija Covid-19 je glavni razlog smanjenja masovnog turizma u Hrvatskoj.*

Istraživanjem podataka s interneta i sa stranica Hrvatske turističke zajednice može se primijetiti (prikazano na grafikonu broj 13) ozbiljna oscilacija u dolascima i noćenjima 2020. godine u usporedbi s prethodnom godinom, u kojoj Covid-19 nije postojao.

Tako je 2019. godine ostvareno 20,7 milijuna dolazaka i sveukupno 106,8 milijuna noćenja. Za 2020. godinu su se previđalo da će oboriti još neviđene rekorde dolazaka i noćenja. No, 2020. godina je imala druge planove. Tada se epidemija Covid-19 proširila na cijeli svijet i kako su turistička putovanja stala, tako su i turisti prestali pristizati u Hrvatsku. Osim turista, ni rezidenti nisu bili orni putovati, pogotovo jer tada još ništa nije bilo sigurno ni istraženo. Ostvareno je samo 7,7 milijuna dolazaka i 54,7 milijuna noćenja. Čak više od dva puta manje od prethodne godine. 2021. situacija se malo popravila. Ostvareno je 13,7 milijuna dolazaka i 84,1 milijun noćenja. To ipak nije bila ni približna situacija kao što je to bilo 2019. godine.

Stoga, glavna hipoteza se prihvaća s obzirom na to da je pandemija Covid-19 stvarno utjecala na masovni turizam Hrvatske, što je i vidljivo prema brojkama.

Grafikon 9. Dokazivanje glavne hipoteze

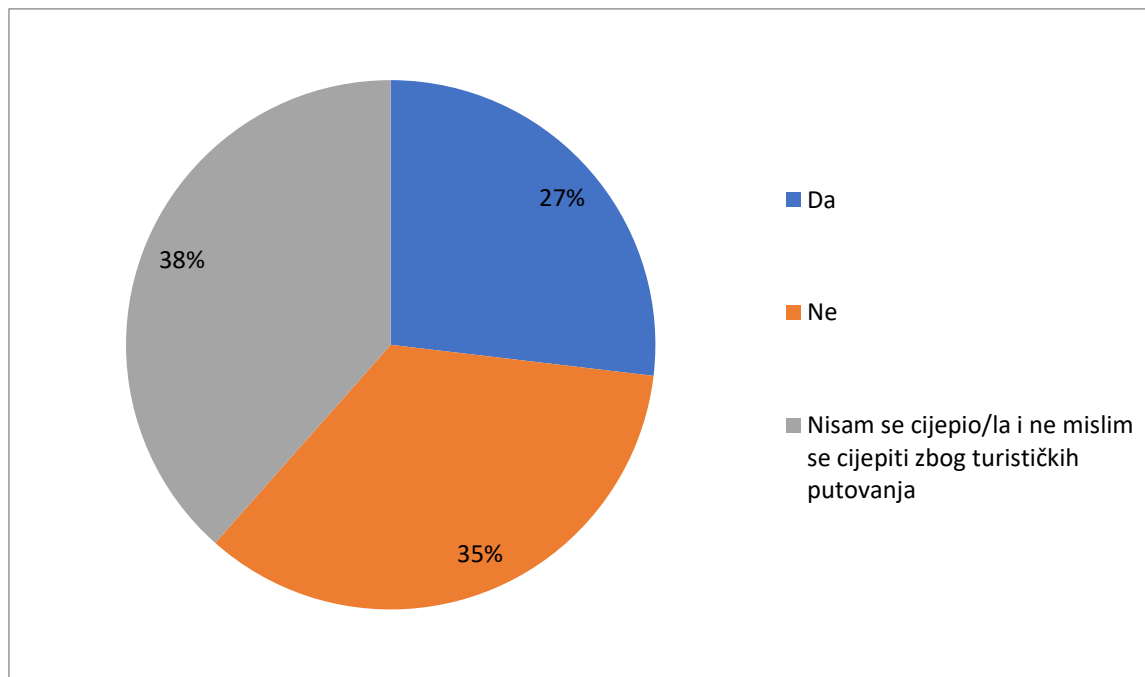
Izvor: vlastita izrada studentice

HI: *Turisti su voljni cijepiti se samo kako bi imali potpunu slobodu kretanja.*

Prva pomoćna hipoteza će se dokazivati uz pomoć odgovora ispitanika anketnog istraživanja. U anketnom ispitivanju bilo je postavljeno pitanje: „Je li razlog Vašeg cijepjenja bio samo radi lakšeg i bezbrižnijeg putovanja?“ U grafu broj 15 može se vidjeti da je od 245 ispitanika 38,5%, što je sveukupno 94 ispitanika, odgovorilo kako nisu cijepljeni i kako se ne misle cijepiti zbog turističkih putovanja i 34,7%, odnosno sveukupno 80 ispitanika, je odgovorilo: „Ne“, što je sasvim u redu jer ljudi imaju pravo izbora žele li se cijepiti ili ne. Tek 26,9%, odnosno 66 ispitanika, je odgovorilo: „Da“, dakle cijepili su se samo radi potpune slobode kretanja.

Stoga se prva hipoteza odbacuje zbog toga što je najveći broj ispitanika odgovorio kako nisu cijepljeni i ne misle se cijepiti samo zbog turističkih putovanja. Moguće je da je to zbog toga što ljudi smatraju da epidemija Covid-19 neće trajati cijelu vječnost pa ulažu nade u to da će u budućnosti biti ponovna sloboda kretanja.

Grafikon 10. Dokazivanje prve hipoteze

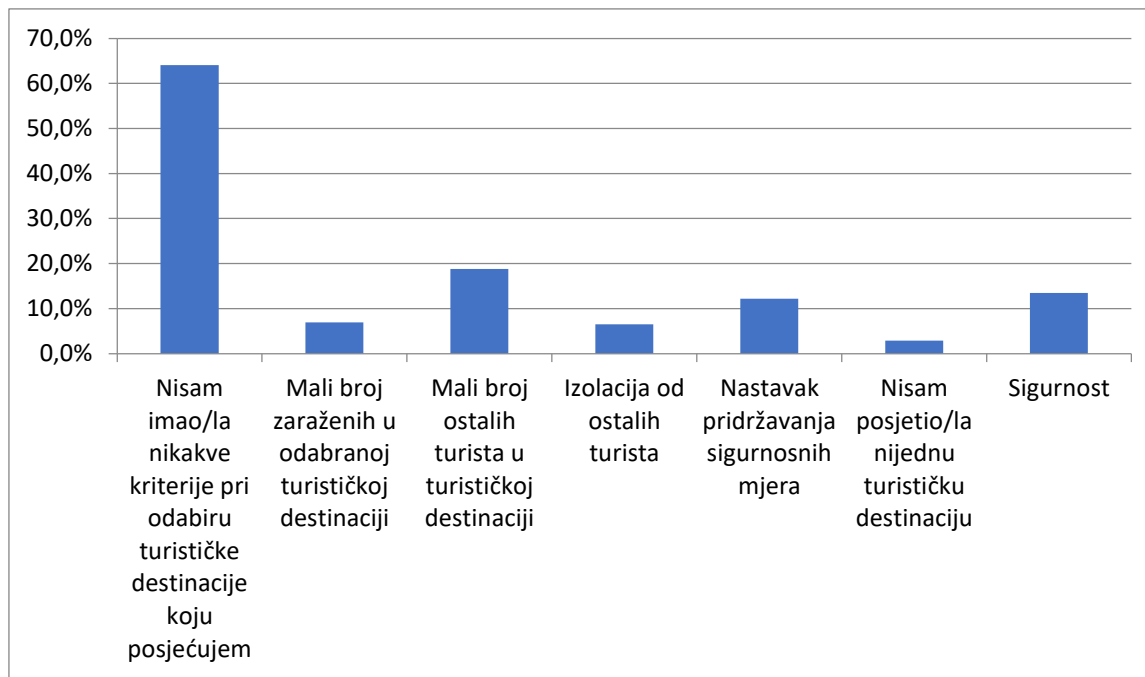
Izvor: vlastita izrada studentice

H2: *Najvažniji kriterij za odabir turističkog putovanja je mali broj zaraženih u turističkoj destinaciji.*

I bez pandemije Covid-19 ljudi imaju pravo birati turističke destinacije u kojima žele provesti svoje godišnje odmore, a posebno za vrijeme pandemije. Slijedom toga u anketnom istraživanju ispitanicima je bilo postavljeno pitanje: „Koji su vam bili najvažniji kriteriji za organizaciju putovanja u RH tijekom epidemije Covid-19?“ Od 245 ispitanika, najveći udio, 64,1%, odnosno 157 njih, je odgovorilo kako nisu imali nikakve kriterije pri odabiru turističke destinacije koju posjećuju. Na predzadnjem mjestu se nalazi kriterij mali broj zaraženih u odabranoj turističkoj destinaciji, a odabralo ga je 17 ispitanika (6,9%). Rezultati su prikazani na grafikonu broj 15.

Druga hipoteza se također odbacuje. Razlog odbacivanja je taj što su ljudi sve više opušteniji samim time jer se preko ljeta smanjuju mjere i vjeruju kako stručnjaci drže situaciju pod kontrolom.

Grafikon 11. Dokazivanje druge hipoteze

Izvor: vlastita izrada studentice

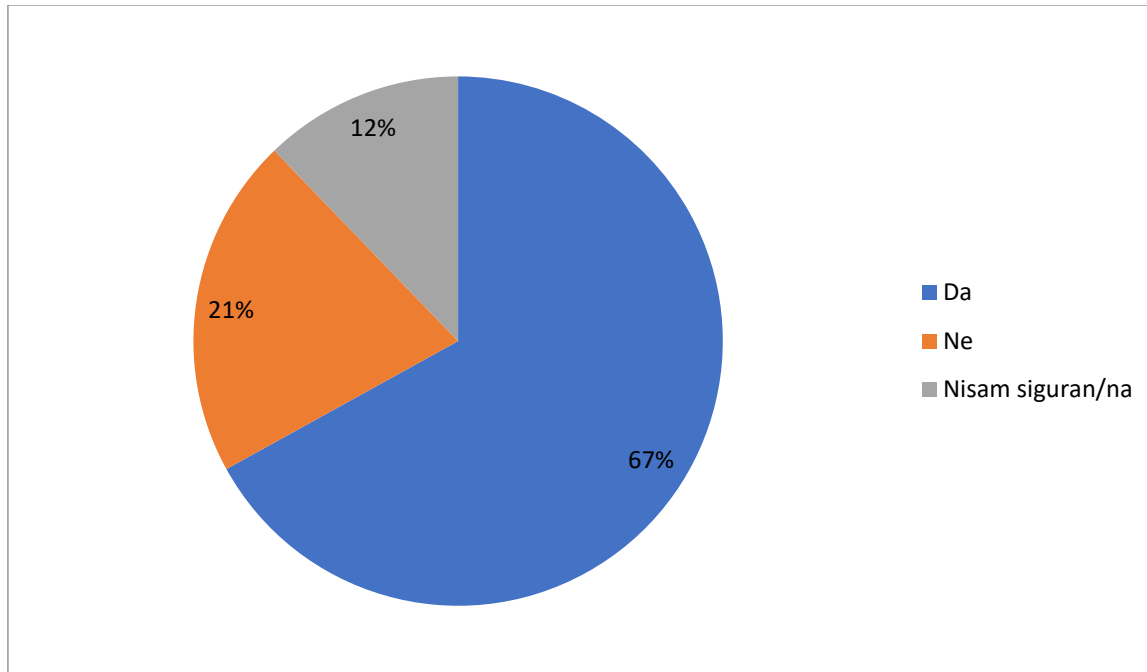
H3: *Ispitanici smatraju da masovni turizam postaje preveliko opterećenje turističkim destinacijama.*

U anketnom upitniku ispitanicima je bilo postavljeno pitanje: „Smatrate li da masovni turizam postaje preveliko opterećenje turističkim destinacijama?“ Najveći udio ispitanika, 66,9% je odgovorio: „Da“. Od 245 odgovora na to pitanje, čak 164 njih je odgovorilo potvrdnim odgovorom. 20,8% ispitanika smatra da masovni turizam ne postaje preveliko opterećenje te je njihov odgovor, stoga, bio „Ne“, a 12,2% ispitanika nije bilo sigurno u svoj odgovor, što je prikazano na grafikonu broj 16.

Treća hipoteza se prihvaća s obzirom na to da je najveći broj ispitanika odgovorio kako smatra da masovni turizam postaje preveliko opterećenje zbog toga što prvenstveno potiče uništavanje prirodnih i kulturnih dobara te zbog velikih gužvi u kojima se gubi stara, tradicionalna "duša" gradova. Ispitanici su i sami svjedoci takvih stvari jer se na Jadranskoj obali stvaraju prevelike

gužve i turistička infrastruktura nije dovoljno prilagođena broju turista u određenim turističkim destinacijama u određenom vremenskom periodu.

Grafikon 12. Dokazivanje treće hipoteze

Izvor: vlastita izrada studentice

9. ZAKLJUČAK

Značajno povećanje životnog standarda, tehnološki razvitak i razvoj prometne infrastrukture znatno su utjecali na razvoj turizma i pretvorili ga u masovni oblik. S obzirom na to da su danas turizam i putovanja stil života, može se reći da je on najprofitabilnija ekonomska i kulturološka potreba civilizacije. Postoji mnogo dobrobiti koje se ostvaruju razvojem turizma, no velike koncentracije turista u određenoj turističkoj destinaciji stvaraju više negativnih nego pozitivnih učinaka.

Kriza prouzrokovana Covidom-19, koja je zahvatila svijet, je poprilično različita od svih dosadašnjih s kojima se čovječanstvo u modernom dobu susrelo. To je kriza koja će se svima urezati u svijest pa će tako imati veliku snagu vječnog mijenjanja stavova i životnih vrijednosti čovječanstva, a s time će se mijenjati obrasci ponašanja i domaćina, ali i turista. Pandemija Covid-19 je pomrsila cjelokupnu turističku ponudu svijeta. Najteže su pogođene države kojima je turizam primarna djelatnost, a u tu skupinu spada i Republika Hrvatska.

Kako je pandemija Covid-19 imala veliki negativni učinak na sva gospodarstva svijeta, prvenstveno se stavio naglasak na zaštitu i sprječavanje širenja virusa. Hrvatska je zemlja u kojoj masovni turizam prevladava u svim većim gradovima na Jadranskoj obali, stoga je doživjela pad kakav se nije dogodio još od 1995. godine zbog rata.

Kako su 2020. godine turisti više-manje izbjegavali javna okupljanja i druženja, tako su neki turistički lokaliteti "prodisali". Za primjer su prikazane Dubrovačke zidine na slikama u radu.

Rezultatima anketnog istraživanja i testiranjem hipoteza se dokazuje da je pandemija Covid-19 svjetskih razmjera glavni razlog smanjenja masovnog turizma u Hrvatskoj. Turistički dolasci i turistička noćenja 2020. su pali su za čak više od 50% u usporedbi s 2019. godinom, kada nije bilo Covida. 2020. godine su se ozbiljno otkazivala putovanja radi straha i neistraženosti virusa, no danas, sudeći prema anketnom istraživanju, turisti ne osjećaju nesigurnost tijekom putovanja u vrijeme Covid krize. Kako vrijeme prolazi, tako su ljudi sve opušteniji i fleksibilniji što se tiče putovanja. Uz navedene mnogobrojne razloge koji su bili povezani s Covidom u istraživačkom djelu, kao npr. mali broj zaraženih u turističkoj destinaciji ili nastavak pridržavanja mjera koje su

se provodile prije ljeta, ispitanici nisu imali apsolutno nikakve kriterije pri organiziranju putovanja Hrvatskom.

Većina ispitanika u anketnom istraživanju bila je sličnih stavova i mišljenja u vezi ukidanja mjera vezanih uz Covid-19 tijekom ljetnih sezona. Odgovara im ta odluka, stoga se zaključuje se da je suživot s virusom, sve dok postoji, nužnost radi opstanka hrvatskog gospodarstva, odnosno turizma.

Analizirajući stanje turizma prema podacima literature s interneta, vidljivo je da su se 2021. godine brojke dolaznosti i noćenja počele povećavati. Predviđanja su da će se hrvatski turizam do 2024. godine u cijelosti vratiti u normalno stanje, što znači da će se ponovno pojaviti "stari" problem - masovni turizam.

Zato je potrebno već sada, za budućnost, obavezno kreirati strateške planove i programe kako bi se spriječio problem masovnog turizma. Ukoliko se ne bude radilo na strateškim planovima, problemi masovnog turizma, koji već i sada postoje, postat će još veći. Tada će biti kasno da se poduzmu određene potrebne mjere.

Za sada ostaje čekati kraj ove godine kada će se objaviti stvarne brojke u vezi hrvatskog turizma 2022. godine.

10. POPIS LITERATURE

Popis knjiga

- 1) Belošević B., i sur. (2018): Konkurentnost turističke destinacije i vrste turizma, Report of the Committee on Tourism and Competitiveness, Annex I., Zagreb.
- 2) Butler R.W., Mao B., (1997.): Seasonality in Tourism: Problems and Measurement, U: Murphy P. Quality Menagement in Urban Tourism.
- 3) Currie D., i sur. (2004); The impact of war on tourism; The case of Croatia, Conference on tourism Economics, Palma de Mallorca.
- 4) Čavlek, M., i sur., (2010); Prilog novim odrednicama turističke politike u Hrvatskoj, Ekonomski fakultet, Katedra za turizam, Zagreb.
- 5) Čorak S., Gjurašić M., (2021); Covid – 19: prijetnja i prilika za HR turizam, Institut za turizam, Imressum, Zagreb.
- 6) Galičić V., Laškarin M., (2016); Principi i praksa turizma i hotelijerstva, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija.
- 7) Grižinić, J. (2018); Uvod u turizam: povijest, razvoj, perspektive, Senat Sveučilišta Jurja Dobrile, Pula.
- 8) Grižinić, J., (2018); Turizam i razvoj: rasprava o globalnim izazovima, Sveučilište Jurja Dobrile, Pula.
- 9) Krešić D., Mikulić J., (2020); Scenarij faznog pristupa oporavku turističkog tržišta nakon COVID-19 pandemije, Institut za turizam, Zagreb.
- 10) Kružić N., (2004); Turizam i okoliš, Komunalac d.o.o., Opatija.
- 11) Orlić, I., (2007); Utjecaj masovnog turizma na domicilno stanovništvo poreštine u doba socijalizma, Etnografski muzej Istre, Pazin.
- 12) Pirjevec B., Keser O., (2002): Počela turizma, Mikrorad, Zagreb.
- 13) Telišman-Košuta N., (2020); Turizam nakon doba korone: Što će biti drugačije? Što može biti bolje?, Institut za turizam, Zagreb.
- 14) Vukonić B., (2005); Povijest hrvatskog turizma, Prometej, Zagreb
- 15) Vukonić B., (2011); Turizam: Budućnost mnogih iluzija, Plejada, Zagreb.
- 16) Zlata J., (2010); Odrednice turističke djelatnosti u smjeru održivog razvoja, Institut za društvena istraživanja, Zagreb.

Internetski izvori:

- 1) Aljazeera.net. Uništava li masovni turizam hrvatske ljepote. <https://balkans.aljazeera.net teme/2017/8/12/unistava-li-masovni-turizam-hrvatske-ljepote> (12.8.2022.)
- 2) Cimerfraj.hr. Kratka povijest turizma u Hrvatskoj., cimerfraj.hr/aktualno/povijest-turizma-hrvatska (5.8.2022.)
- 3) Croatialink.com. Turizam: definicija, nastanak, razvoj i podjela., https://croatialink.com/turizam:_definicija,_nastanak,_razvoj_i_podjela (7.8.2022.)
- 4) Europska komisija.hr. Putovanja tijekom pandemije koronavirusa., https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/travel-during-coronavirus-pandemic_hr (22.8.2022.)
- 5) Euroska komisija.eu Putovanje tijekom korona pandemije. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/travel-during-coronavirus-pandemic_hr. (15.8.2022.)
- 6) Hrturizam.hr. Karta masovnog turizma. <https://hrturizam.hr/karta-masovnog-turizma-hrvatska-i-dubrovnik-u-top-10-destinacija-broja-turista-po-glavi-stanovnistva> (12.8.2022.)
- 7) ICT Putovanja.hr. Putovanje Europom u vrijeme korone iz prve ruke., <https://www.ictputovanja.hr/hr/novosti/putovanje-europom-u-vrijeme-korone-iz-prve-ruke> (22.8.2022.)
- 8) Jutarnji.hr. Kako je carstvo bespravne gradnje postalo turistički šampion. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/kako-je-carstvo-bespravne-gradnje-postalo-turisticki-sampion-svi-pricaju-o-splitu-ali-pravi-hit-ljeta-je-vir-290404> (16.8.2022.)
- 9) Koronavirus.hr, O putovanju. <https://www.koronavirus.hr/o-putovanju/11> (17.8.2022.)
- 10) Koronavirus.hr. Prije godinu dana zabilježen prvi slučaj koronavirusa u Hrvatskoj. <https://www.koronavirus.hr/prije-godinu-dana-zabiljezen-prvi-slucaj-koronavirusa-u-hrvatskoj/897>. (15.8.2022.)
- 11) Koronavirus.hr., Privremena zabrana i ograničenje prelaska preko graničnih prijelaza RH. <https://www.koronavirus.hr/privremena-zabrana-i-ogranicenje-prelaska-preko-granicnih-prijelaza-rh/733> (16.8.2022.)
- 12) Lidermedia.hr. Kako riješiti problem nedostatka radne snage u turizmu. <https://lidermedia.hr/ukratko/kako-rijesiti-problem-nedostatka-radne-snage-u-turizmu-143332> (4.9.2022.)

- 13) Moj-posao.net. Nedostatak educirane i kvalitetne snage postaje sve veći problem na tržištu. <https://www.moj-posao.net/Savjet/82113/Nedostatak-educirane-i-kvalitetne-radne-snage-postaje-sve-veci-problem-na-trzistu/2/> (4.9.2022.)
- 14) Net.hr. Unutar zidina ostalo vrlo malo dubrovčana. <https://net.hr/danas/hrvatska/unutar-zidina-ostalo-je-zivjeti-vrlo-malo-dubrovkana-prije-su-vrata-svake-kuce-bila-otvorena-djeca-se-igrala-na-ulici-a-sad-nide-nikoga-651cac2e-b1c3-11eb-a4d9-0242ac13002f> (12.8.2022.)
- 15) Safestayincroatia.hr. Stay safe inCroatia-nacionalna oznaka sigurnosti. <https://www.safestayincroatia.hr/hr/o-projektu> (26.8.2022.)
- 16) Travel-advisor.eu. Masovni turizam zadaje glavobolje brojnim destinacijama. <https://travel-advisor.eu/masovni-turizam-je-destinacijama-veliki-problem/> (7.8.2022.)
- 17) Večernji.hr. Cijene na Jadranu mnoge će iznenaditi. <https://www.vecernji.hr/vijesti/cijene-na-jadranu-mnoge-ce-iznenaditi-prosle-sezone-rasle-su-minimalno-no-ovog-ljeta-idu-i-do-50-posto-1584941> (4.9.2022.)
- 18) WWF. Turizam. https://www.wwfadria.org/hr/sto_radimo/turizam/. (7.8.2022.).

PRILOZI

Popis slika:

Slika 1. Prikaz masovnog turizma na primjeru Dubrovnika	15
Slika 2. Prikaz praznih Dubrovačkih zidina tijekom pandemije Covid-19 2020. godine	21
Slika 3. Oznaka projekta „Safe stay in Croatia“	28

Popis tablica:

Tablica 1. Dolaznost turista u RH tijekom povijesti	11
Tablica 2. Statistički podaci dolazaka i noćenja 2019. godine.....	22
Tablica 3. Gradovi s najvećim brojem noćenja 2019. godine.....	23
Tablica 4. Statistički podaci dolazaka i noćenja 2020. godine.....	24
Tablica 5. Gradovi s najvećim brojem noćenja 2020. godine.....	24
Tablica 6. Statistički podaci dolazaka i noćenja 2021. godine.....	25
Tablica 7. Gradovi s najvećim brojem noćenja 2021. godine.....	26
Tablica 8. Što mislite o blažim restriktivnim mjerama Covid-19 u vrijeme sezona ?	36

Popis grafova:

Grafikon 1. Ukoliko je vaš odgovor bio ‚Ne‘ u prethodnom pitanju, koji su vas čimbenici spriječili u organizaciji putovanja?	32
Grafikon 2. Jeste li se osjećali nesigurno ili ugroženo na odmoru radi epidemije Covid-19?.....	33
Grafikon 3. Jeste li ovih sezona birali smještajne jedinice za koje ste bili sigurni da nemaju dovoljno smještajnih kapaciteta za smještaj velikog broja ostalih turista?.....	35
Grafikon 4. Mislite li da će ukidanje mjera dodatno zakomplicirati situaciju s virusom Covid-19 nakon završetka sezone?	38
Grafikon 5. Mislite li da treba potrožiti mjere kada turistička sezona završi?.....	39
Grafikon 6. Prema Vašem mišljenju, utječe li ublažavanje mjera na broj dolazaka turista?	40

Grafikon 7. Mislite li da će stanovništvo s vremenom sve više putovati, bez obzira hoće li pandemija završiti?.....	41
Grafikon 8. Smatrate li da masovni turizam postaje preveliko opterećenje turističkim destinacijama?	42
Grafikon 9. Dokazivanje glavne hipoteze	44
Grafikon 10. Dokazivanje prve hipoteze.....	45
Grafikon 11. Dokazivanje druge hipoteze.....	46
Grafikon 12. Dokazivanje treće hipoteze	47

Anketno istraživanje:

MASOVNI TURIZAM U HRVATSKOJ ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

Poštovani,

Ova anketa dio je istraživanja za diplomski rad.

Ovaj anketni upitnik se provodi u cilju prikupljanja podataka vezanih uz masovni turizam u RH za vrijeme pandemije Covid-19.

Podaci će se koristiti isključivo za pisanje diplomskog rada.

Anketa je u potpunosti anonimna i traje svega 5 minuta.

Unaprijed se zahvaljujem! :)

Karmen.

[Prijavite se na Google](#) da biste spremili svoj napredak. [Saznajte više](#)

***Obavezno**

1. Volite li putovati Hrvatskom ? *

Da

Ne

Nisam siguran/na

2. Jeste li bili na putovanju ili odmoru u Hrvatskoj od početka pandemije Covid-19 2020. godine ? *

- Da
 Ne

3. Ukoliko je vaš odgovor bio 'Ne' u prethodnom pitanju, koji su vas čimbenici spriječili u organizaciji putovanja ? *

- Rizik zaraze virusom Covid-19
 Vladine restriktivne mjere
 Strah od kontakta s drugim ljudima
 Ostali razlozi koji nisu bili povezani s epidemijom Covid-19
 Previše turista koji dolaze u RH
 Odgovor mi je bio 'Da'

4. Koje ste turističke destinacije posjetili od 2020. godine ? *

- Destinacije u Istarskoj županiji
 Destinacije u Primorsko-goranskoj županiji
 Destinacije u Ličko-senjskoj županiji
 Destinacije u u Zadarskoj županiji
 Destinacije u Šibensko-kninskoj županiji
 Destinacije u Splitsko-dalmatinskoj županiji
 Destinacije u Dubrovačko-neretvanskoj županiji
 Nijednu destinaciju nisam posjetio/la

5. Jeste li se osjećali nesigurno ili ugroženo na putovanju/odmoru radi epidemije Covid-19 ? *

- Da
 Ne
 Nisam siguran/na
 Nisam posjetio/la nijednu destinaciju

6. Zbog kojih razloga ste se, prema vašem mišljenju, osjećali nesigurno u odabranoj turističkoj destinaciji ? *

- Strah od zaraze Covid-19
- Strah i tjeskoba tijekom putovanja u vrijeme pandemije
- Zbog restriktivnih mjera
- Zbog nedovoljnih mjera
- Previše turista u turističkoj destinaciji
- Gužve na plažama
- Nisam se osjećao/la nesigurnim/om
- Nisam posjetio/la nijednu destinaciju

7. Koji su vam bili najvažniji kriteriji za organizaciju putovanja u RH tijekom epidemije Covid-19 ? *

- Sigurnost
- Mali broj ostalih turista u turističkoj destinaciji
- Izolacija od ostalih turista
- Mali broj zaraženih na odabranom području
- Nastavak pridržavanja sigurnosnih mjera koje su se provodile prije ljeta
- Nisam imao/la takve kriterije pri odabiru turističke destinacije
- Nisam posjetio/la nijednu destinaciju

8. Jeste li ovih sezona birali smještajne jedinice za koje ste bili sigurni da nemaju dovoljno smještajnih kapaciteta za smještaj velikog broja ostalih turista ? (Zbog straha od zaraze Covid-19) *

- Da
- Ne
- Svejedno mi je
- Nisam posjetio/la nijednu destinaciju

9. Je li razlog vašeg cijepljenja bio samo radi lakšeg i bezbrižnijeg putovanja ? * (Ukoliko ste cijepljeni)

- Da
- Ne
- Nisam cijepljen/a i ne mislim se cijepiti samo radi turističkih putovanja

10. Što mislite o blažim restriktivnim mjerama Covid-19 u vrijeme sezona ? *

Vaš odgovor _____

11. Mislite li da će ukidanje mjera tijekom ljeta dodatno zakomplicirati situaciju * s virusom Covid-19 nakon završetka sezone ?

- Da. Tako je bilo svaki put do sada.
- Ne. Stručnjaci drže epidemiju Covid-19 pod kontrolom.
- Nisam siguran/na

12. Mislite li da treba postrožiti mjere kada turistička sezona završi ?

- Da
- Ne
- Nisam siguran/na

13. Prema Vašem mišljenju, utječe li ublažavanje mjera na broj dolazaka turista ?

- Da, utječe
- Ne, ne utječe
- Nisam siguran/na

14. Mislite li da će stanovništvo s vremenom sve više putovati, bez obzira hoće li pandemija završiti ?

- Da
- Ne
- Nisam siguran/na

15. Smatrate li da masovni turizam postaje preveliko opterećenje turističkim destinacijama ?

- Da
- Ne
- Nisam siguran/na

16. Zbog čega smatrate da je masovni turizam preveliko opterećenje ?

- Velike gužve
- Loša infrastruktura
- Manjak turističkih ponuda
- Nedovoljno ljudskih resursa
- Nedovoljno stručan i obrazovan kadar zaposlenih
- Uništavanje prirodnih ljepota i kulturnih dobara
- Ispaštanje domicilnog stanovništva
- Ne smatram da je masovni turizam preveliko opterećenje

Dalje

Izbrisi obrazac

SOCIO-DEMOGRAFSKA PITANJA

SPOL *

Muško

Žensko

DOBNA SKUPINA *

Manje od 20 godina

21-30

31-40

41-50

51-60

Više od 60 godina

RADNI STATUS *

Učenik/ca

Student/ica

Zaposlen/a

Nezaposlen/a

Umirovljenik/ca

MJESTO PREBIVALIŠTA *

Odaberi ▼

[Natrag](#) [Dalje](#) [Izbriši obrazac](#)

MASOVNI TURIZAM U HRVATSKOJ ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

[Prijavite se na Google](#) da biste spremili svoj napredak. [Saznajte više](#)

Zahvaljujem se na odvojenom vremenu za ispunjavanje ankete!

[Natrag](#) [Podnesi](#) [Izbriši obrazac](#)